

ספר
תנאים טובים

תנאים בכוונת השמות הק'
ובשאר ענינים קדושים
ודברי התעוררות לתורה ועבודת השי"ת

אוצר החכמה
36395

מאת
אוצר החכמה
שריה דבליצקי
בני ברק
תשס"ב
(49)

מהדורא שניה עם תיקונים והוספות
תשע"ד

קונטרס זה מוקדש לנשמת
אשתי המשכלת נוות ביתי
מרת חיה ע"ה
בת הגה"צ רבי חיים עוזר ינובסקי זצ"ל
נ.ל.ב.ע.
ט' אדר תשנ"ד
ת.נ.צ.ב.ה

©

כל הזכויות שמורות

ניתן להשיג:

שריה דבליצקי

רח' ירושלים 50 ב"ב

03-6182649

הקדמה

הנה סידרתי כאן כמה וכמה תנאים טובים לאמרם בבקר כולם מפי ספרים שליקטתי אחת הנה ואחת הנה, והבאתי מקורם כל אחד במקומו, פרט לתנאי של ברכות הנהנין שסידרתי בעצמי כאשר נוכחתי בריבויי הספקות שנופלים בהם תמיד כגון בענין עקירה מחדר לחדר וכו', והיות וקשה להכריע לדינא אם אפשר להסתמך על תנאי זה לכתחילה, לכן ראוי בל"נ להזהר לכיין בכל ברכת הנהנין שמברך, להדיא, על כל מה שיכול להיכנס בגדר ברכה ההיא ושתועיל גם על כל החדרים, ורק בשכח מלכוין יסמוך על התנאי. ולענין אם מותר לומר התנאים לפני ברכת התורה, הנה בסידור דעת קדושים להגאון מבוטשאטש זצ"ל שהוא הראשון שחידש אמירת התנאי של השמות הק', כתב לומר זה לפני ברכת התורה, ומשמע דס"ל דהוי דומיא מ"ש באור"ח סי' מ"ז סע' ד' שמותר לפסוק דין בלי נתינת טעם דהוי כהרהור שמותר לפני ברכת התורה, ולפי"ז גם שאר תנאים יוכל לומר אז.

אמנם נראה כיון דדעת הגר"א זצ"ל דגם להרהר לפני ברכת התורה, אסור, דבאור"ח סי' מ"ז לא הסכים שם בביאורו והו"ד במ"ב ס"ק ז', לכן עדיף לומר כל זה לאחר ברכות התורה, וברכות התורה וכן הברכות שקדמו להן יהיו ממילא כלולים בתנאים דאתמול, כיון דבתנאים לא הגבלתי זמן עד כמה יועילו.

ואם הזמן דחוק לפני התפלה יש לומר אז, רק תנאי א' וב' וו' וי"ב והשאר אפשר לומר אחר התפלה. ואם גם זה אי אפשר, יאמר, אני מתנה שכל התנאים יחולו כפי הכתוב בתנאים טובים.

חדש סיון תשס"ב

א. הריני מכוין מעתה על כל פרט ופרט ממעשי ודיבורי ומחשבותי לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם כל ישראל, ולעשות נחת רוח לבורא ית"ש, ולפולחנא דשמא קדישא ולאקמא שכינתא מעפרא, ולהכריע את עצמי ואת כל העולם כולו לכף זכות. (ובפרט בימי הדין [הבאים] האלה). וכל מעשה הטוב אשר אעשה ובכל אשר אתענה ובכל צדקה אשר אתן אני עושה שיהיה לכפרת עוונותי ועוונות אבותי ועוונות כל ישראל ושיהיו מעשי לרצון לפני השם לתיקון נר"ן שלי ולעילוי נר"ן הורי ובשם כל ישראל.

[ושיהיה הכל לעלוי נפש רוח ונשמה של אבי ואמי חמי וחמותי, תהא נפשם צרורה בצרור החיים]. [וכל הקדישים שאומר היום יהיו לעילוי נר"ן של פלוני].

ב. והריני מכוין מעתה בכל פעם שאזכיר שם הויה הק' כוונתי שהוא בכתובתו היה והוה ויהיה ומהוה הכל ונמצא קיים, ובקריאתו אדנות כוונתי שהוא אדון הכל [וכן יהיה כאילו כוונתי בכל פעם בכוונת השילוב ובכוונת וה' בהיכל קדשו] וכשאזכיר שם אלקים לכל נטיותיו כוונתי היא שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם עילת העילות וסיבת הסיבות המשגיח עלינו בפרטות. (ויש להעיר דלגבי פסוק ראשון של קרי"ש לא יועיל תנאי זה להסתמך עליו בכוונת השמות הק', ובהליכות שלמה פרק ראשון ע' ג' כתב דנראה דגם לברכה ראשונה של שמו"ע אינו מועיל).

וכל אמן שאענה יהיה כאילו כוונתי כפי ענין הברכה והענין שאענה עליהם, שזה אמת, ואני מאמין בזה, והלואי שיהיה כן בימינו לעינינו ושהוא מבורך ויתברך עוד ושהוא אל מלך נאמן, וכן כוונתי

לכל מה שנאמר באמן ובאמן יהא שמיה רבא וכן כוונתי לכוונת שילוב השמות בזה.

ג. והריני מגלה דעתי שכל המצוות והלימודים והברכות והתפילות שאעשה ואומר, שזה הכל לקיים כאשר ציוונו ה' בתורתו ועל ידי חכמיו. [והכל על דעת רבינו האריז"ל וכל קדושים עמו, וכאילו כוונתי בכל הכוונות הנצרכות כולם להדיא].

ד. והריני מקבל עלי בל"נ לשמור פי ולשוני מדברים בטלים רכילות וליצנות ולשון הרע ומכל חלקי דבורים האסורים, [בשבת ויו"ט עד כאן]. ותסייעני בזה ושיהיה כל זה לכפרת כל עוונתי וחטאי ופשעי (ובפרט אלו התלויים בימי השובבי"ם) [ולזכות בימי הדין [הבאים] (האלה)].

ה. והריני מקבל עלי בל"נ עול תורה.

ו. והריני מקבל עלי בל"נ מצות ואהבת לרעך כמוך.

ז. והריני מקבל עלי בל"נ מצות התשובה.

ח. והריני מתנה בזה שכל ברכות הנהנין שאברך שכל ברכה תחול גם על כל המינים אוכל ומשקה הנמצאים בכל מקום, שברכה היא יכולה לחול עליהם לכתחילה או שיכולה לפטור אותם לכתחילה כאילו כוונתי עליהם להדיא, ושכל ברכה תחול גם על כל החדרים, ושכל ברכת המוציא תחול גם על כל העוגות שאוכל בסעודה.

ט. והריני מגלה דעתי שכל הנהגה טובה, מנהג טוב, גדר, חומרא, פרישות שאנהג בין שאנהג פעם אחת ודעתי תהיה לנהוג כן תמיד ובין שאנהג שלשה פעמים וכן כל דבר מצוה או לתא דמצוה שאומר או אחשוב, לקיים או לא לעשות, וכן כל דבור ומחשבה לצדקה,

שהכל יהיה בלי נדר ובלי קבלה מתי שארצה אקיים ומתי שלא ארצה לא אקיים.

י. מי שהוא ת"ח או למעלה מגיל ס' יאמר: והריני מוחל במחילה גמורה לכל מי שלא יקום לפני או לא יעשה לי שום הידור.

יא. ואני עבד חתום למלכו של עולם בברית קדש שבבשרי.

יב. והריני מגלה דעתי שאיני רוצה לקיים מצות זכירת יציאת מצרים עד מקומה בפרשה שלישית של קרי"ש.

יג. לשבת: הריני מכוין שכל אכילה ושתיה ושינה בשבת יהי' למצות עונג שבת.

יד. לערב יוהכ"פ: הריני מכוין שכל אכילה ושתיה ביום זה יהי' למצות אכילה בערב יוהכ"פ.

טו. לסוכות: והריני מגלה דעתי שבכל כניסה וכניסה לכל סוכה כשרה כל שהיא אני רוצה לקיים מצות סוכה, זכר ליציאת מצרים וזכר לענני כבוד, ושבכל אחיזה שאוחז בד' המינים לפני שאברך עליהם איני רוצה לקיים המצוה. [ובשבת סוכות יאמר רק עד לענני כבוד].

טז. לפורים: הריני מכוין שבכל נתינות מתנל"א ומשל"מ שאתן היום לקיים מצות מתל"א ומשל"מ.

יז. לפסח: הריני מכוין שכל מצות שאוכל היום יהי' לשם מצות אכילת מצה כל שבעה, לדעת הגר"א ודעימיה.

יח. לפני השינה יאמר: הריני שוכב לישון כדי שתהיה דעתי צלולה ומיושבת עלי לעבודת השי"ת. ובשבת יוסיף: ולשם עונג שבת.

יט. לפני האכילה יאמר: הנני רוצה לאכל ולשתות כדי שאהיה בריא וחזק לעבודת הש"י.

כ. לפני הפרשת תרו"מ יאמר: הריני מתנה שכשאפריש תרומות ומעשרות שכל לשוני יתפרש על צד היותר טוב עפ"י דין תורה ותקנת חז"ל.

תנאים טובים עם ביאורים ומקורות

א. הריני מכוין^א מעתה על כל פרט ופרט ממעשי ודיבורי ומחשבותי לשם יחוד^ב קודשא בריך הוא ושכינתיה בשם כל ישראל, ולעשות נחת רוח לבורא ית"ש^ג, ולפולחנא דשמא קדישא^ד

ביאורים ומקורות

א. הריני מכוין. מקור לכל האמירה הזאת הוא מיסודו של הדעת קדושים מבוטשאטש זצ"ל נדפס בסידורו הנקרא דעת קדושים בהתחלה לפני תיקון חצות, ומשם הועתק להרבה ספרים וסידורים וטבלאות. (וע"ע בקונט' מאורות יחיאל ביאלא תשע"א גליון כ"ז).

ב. לשם יחוד. הנה המקובלים כתבו דלפני עשיית מצווה ולפני כל תפילה וכו' יש לומר זה, ומקורו גם בדברי האריז"ל בשער רוה"ק דף י"ב ע"ב (לדפו"י) ופרע"ח שער הזמירות פרק ה' וספר הליקוטים פרשה ראה, ואף שהנוב"י מ"ק חור"ד סי' צ"ג הירבה לחלוק וסובר דאין לומר, מ"מ נראה דזה הכל שדעתו דאין להרבות בזה ולומר לפני כל דבר ודבר, דאם יתרגל בזה לא יהיה אלא כצפצוף הזרזיר, אבל לומר פעם אחת בבקר ושזה יחול על הכל, נראה דגם הנוב"י יודה בזה, ואף אם נאמר שגם על זה אין דעת קדשו מסכמת אבל אחר שהאריז"ל וכל קדושים עמו הסכימו דיש לומר כן, בודאי דיש לחוש לדעתם, ואף שהם כתבו לומר לפני כל דבר ודבר בפרטות, מ"מ תפסת מרובה לא תפסת, תפסת מועט תפסת, ועל כן איפוא זה ענין גדול לומר זה בבקר, ושיחול על כל היום וכ"כ להדיא הדעת קדושים בסידורו שם באות כ"א לפני התנאי, וע"ע סוכת שלום גוטמכר כלל ב', ושם בעטרת זקנים אות כ"ה (מהמ"ל) דגם הגאון הנו"ב ז"ל לא התכוון לשלול אמירתו.

ביאורים ומקורות

אלא משום שבזמנו פרסו כת הש"צ חרמם ויתחבאו באדרת הקבלה, ע"כ השתדלו גאוני הדור אז לבל יפרצו בענינים שיסודם בקבלה. ועיין שער הכולל לסידור הרב ז"ל פרק ו' אות ב', ובספר קצה המטה שעל מטה אפרים סי' תקפ"ה אות ט', ובספר חשבון פרטי המצוות בספר מזכה הרבים ח"ב דף ו' ע"ב, וע"ע בהגהות וחיידושים לשער המצוות דף א' ע"ב באות א' שם, וע"ע במאור ושמע ברמזי חנוכה אחר פרשת וישב, שכתב, וז"ל, לענין הכוונה הוא עיקר ההתחלה (לעמוד) [לאמוד] את עצמו כדי לייחד קודשא בריך הוא ושכינתיה כל אחד ואחד כפי שכלו וכוחו וכוונתו, וכשמכוין את עצמו כך, הגם שאי אפשר לכוין בכל התפלה מראש ועד סוף לית לן בה, ע"כ. ועיין עוד בהקדמת המחבר לספר שב שמעתא, שכתב, וז"ל, והנה לזה ראוי לכל איש קודם כל מעשה טוב וכל לימוד לכוין לשם יחוד וכו' ובשם כל ישראל ולקבל ע"ע מצות ואהבת לרעך כמוך, ע"כ. וע"ע לקמן בקבלת ואהבת לרעך כמוך. ועכשיו בשנת תשנ"ח יצא לאור ספר גדול בשם הכנה למצוה ע"י דיבור להרב שמעון גוטמן נ"י מיוחד לענין לשם יחוד, ועוד ספר לשם יחוד וכו' להרב לוריא נ"י, וראוי לעיין שם, וע"ע מאסף לכל המחנות סי' כ"ה אות ל"ז. וע"ע בשל"ה הק' מסכת שבועות בד"ה כלל העולה שלימות וכו' שכתב, שיאמר לפני עשיית המצוה, זה אני אעשה כאשר ציווני בוראי לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה, ע"כ. וכ"כ בתפארת ציון על המד"ר ח"ח עמ' רי"ז ריש ד"ה חכמות. וע"ע שבט מוסר פרק כ' הנהגה ב', וע"ע שמן ששון בביאורו להקדמת שער המצוות ח"ד דף קנ"ה ע"א הוצאת ירושלים תרמ"ט ד"ה גם כוונה וכו'.

והנה רבינו הגר"א זצ"ל לא נהג לומר לשם יחוד וכו' כן כתב בסידור הגר"א אישי ישראל אצל מצות ציצית בהערה מתחת

ביאורים ומקורות

הגליון, לדעת הגר"א אין לומר שום יחודים קודם עשיית המצוה. ע"כ. וביותר ביאור במעשה רב כ"י סינסנטי, הובא בסידור ר' שבתי סופר ז"ל ח"ב בנספח למילואים ע' קט"ז, (ושם כתב דכן הוא בסידור מעדני אשר ע' 15 ועלית אליהו ע' 6 לר"א לופינסקי) בשם הגר"א שלא היה אומר לשם יחוד קודם מצוה וברכה ואמר כי ה' אלקים הוא יחוד קוב"ה ועל כן יש לומר בתכיפות זה אחר זה ולא להפסיק כלל, ע"כ.

והנה הדברים סתומים ולא מבוארים, ולכאורה יש להבין, דר"ל, כי אמירת ה' אלקינו בברכה, זה גופא כבר היחוד של קוב"ה ושכינתיה, וממילא לא צריך להקדים ולומר לשם יחוד וכו', וזה קשה, דהתינח במצוה שיש עליה ברכה ומה יהיה על המצוות שאין עליהם ברכה לפני עשייתם, ועוד, מה שכתב וה' אלקים (או אלקינו) הוא יחוד קוב"ה ושכי', הנה בכל ברכות המצוות והנהנין מבואר בדברי האריז"ל בכמה מקומות, כי בתיבות אתה ה' אלקינו אנחנו ממשיכים שפע מלמעלה לספירות חסד, גבורה, תפארת, באופן שה' הוא תפארת ואלקינו גבורה ואין כאן שום יחוד, ואם תאמר שהגר"א ז"ל תנא ופליג, הלא הוא בעצמו ז"ל הסכים בזה לדברי האריז"ל, בסידורו כת"י עפ"י הסוד, המודפס בסידור הגר"א הישן ע' ד', וסידר שם ג"כ כמ"ש האריז"ל, וא"כ צ"ע להבין מה שכתוב במע"ר הנ"ל, וצ"ע. ולמעשה, לומדי בתוך התנאים לשם יחוד וכו' כמו שכתוב בפנים, אין בזה שום הפסד גם לדעת הגר"א ז"ל, דאפילו אם יש איזה קפידא לדעתו שלא לומר, זה דווקא כשאומר סמוך למצוה או ברכה משא"כ באופן כזה. וע"ע באדרת אליהו דברים א' פסוק ו' בסופו שכתב הגר"א שם, כמו שאומרים לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה וכו'. וע"ע בהל' חג בחג ספה"ע עמ' ל"א הערה 1.

ולעשות נחת רוח לבורא ית"ש^ט, ולפולחנא דשמא קדישא^ז ולאקמא שכינתא מעפרא^ה, ולהכריע את עצמי ואת כל העולם כולו לכף

ביאורים ומקורות

ודע עוד, דלפי דעת רבינו האריז"ל שצריך לכוין בכל שם הויה, הויה ואדנות בשילוב וכפי שנדפס בסידורי הספרדים, וא"כ זה גופא יחוד קוב"ה ושכינתיה (כידוע, לכל מתחיל טירון בחכמה) ואפילו הכי כתב לומר מקודם לשם יחוד קוב"ה ושכי' וכפי הנ"ל הגר"א ז"ל יחלוק גם על זה. לא אדע למה ומדוע ומה מגרעות נתן. ג. ולעשות נחת רוח לבורא ית"ש. הוספתי ע"פ הצעטיל קטן להרב אלימלך זצ"ל אות ד'. וכתב בחמה"י ח"ג דף ס"ד ע"ד, ותמיד תהיה כונתו כשעושה מצוה כדי לעשות נחת רוח ליוצרנו, שאמר ונעשה רצונו, וע"ע דרכי חיים ושלוש מונקטש אות תתרס"ט.

ד. ולפולחנא דשמא קדישא. הוספתי עפ"י בשמים ראש לבעל הפירוש ענף ועץ יוסף פרק ל"ח הנדפס בראש סידור אוצר התפילות הגדול. וכ"מ בזה"ק פ' תזריע דף נ' ע"א (הובא בחק יום ה' לפ' תזריע) שכל דבר שהאדם עושה יהיה לפולחנא דמאריה. וע"ע בחמדה"י ח"ב דף קי"ט ע"ג איך שגם בכל דבר רשות שעושה שצריך להקדים ולומר לשם ה', ועל ידי זה יזכה לקדש את כל מעשי הרשות הגשמיים, ועיין בספר התבוננות הנפש, בקונטרס המחשבה פרק א' הנדפס בסוף חפץ חיים הוצאת קויפמן, ארה"ב. ובחוק לישראל יום ד' ויחי במוסר שם, כתב, אותם שאכילתם לשם שמים ומכונים להברות גופם לעבודתו יתברך נחשבת אכילתם כמו אכילת ערב יום הכיפורים, ומעלין לו שכר בעוה"ז מעין עוה"ב, ע"כ. והוא על דרך בכל דרכיך דעהו וכאור"ח סי' רל"א. וע"ע פלא יועץ ערך טומאה בד"ה עוד שם. וע"ע ראשית חכמה, שער האהבה פרק ט'.

זכות^ו). (ובפרט בימי הדין^ז [הבאים] האלה). וכל מעשה הטוב אשר אעשה ובכל אשר אתענה ובכל צדקה אשר אתן אני עושה שיהיה לכפרת עוונותי ועוונות אבותי ועוונות כל ישראל ושיהיו מעשי לרצון לפני השם לתיקון נר^ח שלי ולעילוי נר^ח הורי ובשם כל ישראל^ח).

[ושיהיה הכל^ט] לעלוי נפש רוח ונשמה של אבי ואמי חמי וחמותי, תהא נפשם צרורה בצרור החיים].

ביאורים ומקורות

אוצר החכמה
36395

ה. ולאקמא שכינתא מעפרא. עיין ספר הברית חלק א' מאמר ט' בד"ה ודרשתי. וזוהר פ' נח דף ע"ב ע"ב.

ו. ולהכריע את עצמי וכו'. הוא עפ"י דברי הרמב"ם בהל' תשובה פרק ג' הלכה ד', וז"ל, לפיכך צריך כל אדם שיראה את עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב, חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השחתה, עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה שנאמר וצדיק יסוד עולם, זה שצדק והכריע את כל העולם לזכות והצילו, ע"כ. ומקורו בגמ' קידושין דף מ' ע"ב.

ז. ובפרט בימי הדין. וכו' הוספתי מדעתי על הנ"ל להזכיר דבר בעתו ובזמנו. ובימי אלול י"ל ימי הדין הבאים, ומר"ה עד אחר יוהכ"פ יש לומר ימי הדין האלה.

ח. פלא יועץ ערך תיקון.

ט. ושיהיה הכל וכו'. הוא על פי הפלא יועץ בערך כיבוד אב ואם, ושם כתב, דמה טוב שיהא שגור בפיו לומר מדי יום ביומו, יה"ר וכו' כל מעשה טוב אשר אני עושה וכו' שיהיה לזכות אבי וכו' חמי

[וכל הקדישים⁹ שאומר היום יהיו לעילוי נר"ן של פלוני].

ביאורים ומקורות

וחמותי וכו' והאריך שם מעט בנוסח יהר"צ זה, וכללתי כל דבריו בקיצור, ולא דוקא בדרך תפלה אלא בלשון תנאי, ומקיים בזה מצות ומכבדם במותם, וכ"כ בס' פשט ועיון (ברכות מהדו"ק אות רנ"ח) בשם הגה"ק בעל הפרדס זללה"ה. ע"ש. ופשוט, דלשון אבי ואמי חמי וחמותי הוא דוקא אם כולם הלכו לעולמם, ואם אחד מהם חי ידלג עליו, ואם כולם בחיים לא שייך לומר כל זה. וגם יכול להוסיף לעי"נ מי שירצה, ובפרט אם רוצה לזכות למי שהוא ביום היארצייט שלו יאמר זה לשמו, באותו יום דהיינו שיוסיף לומר וגם לעלוי נשמת פלוני וכו'. וע"ע שו"ת בצל החכמה ח"ה סי' כ"ה.

י. וכל הקדישים וכו'. כן כתב בכף החיים סי' נ"ה אות ל' אם רוצה לומר קדישים לנשמת מי שהוא, ונראה דבאומר על אביו ואמו בתוך יב"ח או ביום היארצייט שאינו צריך לומר זה, שמכיון שיש עליו חיוב ממילא דמיא לזבחים ו' ע"ב דסכין מושחתן. אך אם נוהג לומר על או"א גם לאחר יב"ח וכמ"ש הפלא יועץ בערך כבוד או"א אז יש לומר תנאי זה.

ב. והריני מכיין^א מעתה בכל פעם שאזכיר שם הויה הק' כוונתי

ביאורים ומקורות

יא. והריני מכיין וכו' כל התנאי הזה של כוונת השמות הקדושים שהתפשט בזמן האחרון ונדפס בכמה סידורים, וכן בכמה וכמה טבלאות, בכדי לזכות את הרבים, מקורו הוא ג"כ מהרב דעת קדושים בסידורו דעת קדושים שם בתפלה לדוד בראש הסידור אות כ"א. וע"ע ילקוט יוסף (הנדמ"ח תשס"ד) ח"א סי' ה' ע' תס"ו שהאריך בזה.

ואני תקנתי והוספתי כמה דברים, ראשית כל השמטתי מ"ש שם עוד בהתחלת התנאי, לפני לשם יחוד וכו' שמתנה על כל היום עד למחר בעת הזאת, והשמטתי כל זה, מכיין דאם ישכח מחר לומר או יאנס הרי המחר לא יהיה בתוך התנאי, אבל אם לא יגביל שום זמן לומר שזה דוקא עד אז, הרי ממילא חל מכאן ולהבא מבלי שום הגבלת זמן, ואם כן מה צריך להגביל הזמן, ללא צורך, ומה שאומר זה כל יום הוא רק לחיזוק יתר של כל הענין, וע"ע נדרים כ"ג ע"ב עומד אדם וכו' ויור"ד סי' רי"א סע' א'. ושור"ת הלק"ט סי' פ"ח. וע"ע מעשה רב החדש הנהגות בעל הפרדס ע' נ"ו בהערות בחלק המלוקט מבנו סעיף י"ג דיש כן ענין לומר מדי יום ביום. וע"ע אוצרות הברכה מצות קרי"ש ע' קל"ד אות ל"ד.

והנה מקור כוונת היה והוה ויהיה ואדון הכל הוא בשו"ע אור"ח סי' ה' סע' א', ומקורן מדברי הרב יונה בספר היראה, ולאשר שלא כל אדם מסוגל לכיין הכל כנ"ל בכל שם ושם, אם כי הודפסו בזמן האחרון כמה וכמה סוגי סידורים נוסח אשכנז וספרד שבהם צויין על יד כל שם ושם הכוונות הנ"ל, באופן שזה יקל על המכוון, כי הכל מסודר לפניו ובאמת ראוי לכל אחד להתפלל מתוך סידור כזה באופן קבוע ואפילו הכי הדבר קשה לכן השכיל הגאון בעל דעת

ביאורים ומקורות

קדושים בחכמתו להמציא נוסח גילוי דעת כזה וממילא יהיו כל אמירות השמות הק' על דעת כוונות אלה.

וכאן המקום להעתיק מה שראיתי מעשה נורא בספר תהלים עם פירוש על פי פרד"ס מהגאון הצדיק המקובל ר' יצחק חיות זצ"ל בעל המחבר ספר זרע יצחק על משניות, שם אחר ההקדמה בראש הספר הובא מעשה נורא מבעל המחבר, שאינגד ואיתנח הצדיק הנ"ל ג' ימים וג' לילות רצופים, אח"כ חזרה נשמתו לגויתו ועמד חי בעזר זוקף כפופים, ובקשו ממנו הקהל הקדוש להודיעם מה ראה בעולם העליון, והשיב דאינו יכול לגלות רק כמה דברים, ובתוך הדברים שגילה, הוא גילה, ששאלוהו אם קיים ד' חלקי שו"ע, והשיב שקיים, חזרו ושאלו, וז"ל, נהגת כמ"ש בשו"ע אור"ח, כשיזכור השם הויה יכוין ^{אוצר החכמה} היה הויה ויהיה ובשם אדני יכוין אדון הכל ובשם אלקים יכוין שהוא תקיף ובעל היכולת במטה ובמעלה, סוף דבר מי שאינו מכוין הוא כמזכיר שם שמים לבטלה, [א"ה, וכ"כ הגר"ח ברלין זצ"ל בשו"ת נשמת חיים סי' י"א ע"ש]. סמר מפחד אותו הצדיק ולא השיב להם שום מלה, ענו ואמרו הב"ד של מעלה יבואו עדים ויגידו עדותם. עדים, באו מלאכים כולם לבושים בגדי שחורים, פשוט הדין בשו"ע יורה דעה השומע הזכרת השם לבטלה צריך לקרוע (אמר המעתיק, למעשה אין דין כזה רק חייב לנדותו) פיהם פתחו בפחד ובמורא צעקו כולם על הצדיק ואמרו אליו איך לא יראת להזכיר שם הגדול והנורא. צריך אתה לקבל עליך אחת משתיים או שתתגלגל או שתתיר לגיהנם לאתין נורא, קיבל עליו הצדיק לירד לגיהנום כדי שלא יתגלגל עוד לעולם הזה, קל העונש בחר לו כיון שצדיק גדול היה ניתנה לו ברירה. ראיתם בעיניכם שקרעתי בגדי בכאן. רשות היה לי לגלות עד כאן. שוב לא אגיד לכם שום דבר שאסור לגלות מעולם הנצחי לעולם

ביאורים ומקורות

העובר. תמו דברי אבא זקני הגאון הגדול אשר ראה בעולם העליון בעינים. עכ"ל. אח"כ ראיתי שהועתק זה בקיצור גם ביסוד ושורש העבודה שער ב' פרק ב'. ע"ש. מזה נראה גודל ענין קדוש זה של כוונות אלו, אמנם בענין זה מה שכתב, דאם לא מכין כנ"ל הוי כמוציא שם שמים לבטלה, וכן בעוד ענינים קדושים כיוצא בהם שהפליגו הספה"ק בעונש מי שאינו זהיר בהם, צריך לדעת שאין זה שווה למידת כל אדם ואדם, והדברים נמדדים לכל אחד ואחד באופן פרטי כפי מעלתו הרוחנית, דיש דברים מתוה"ק שהם כפי העולמות הרוחניים המסויימים, ומשום זה אדם שבמעלתו נאחז בשורש נשמתו בעולם יותר גבוה יהיה נידון כפי החיובים המתאימים לעולם ההוא, ועל פי הנחה זאת אתה תדון לענינים כיוצא בהם דוגמת מה שנמצא בספה"ק דהשוה חוץ לסוכה עובר בכל רגע בעשה, או השח שיחת חולין דעובר בעשה והמבטל מלימוד תורה"ק דעובר על כל רגע ורגע ועוד כיוצא בהם שאין זה נאמר לכל אדם ואדם אלא לאנשים עובדי ה' ית"ש שמצד גודל מעלתם צריכים להזהר בהם וכיוצא בהם ועליהם נאמרו כל העונשים הנ"ל, אלא דאין זה פוטר האדם לומר שלום עלי נפשי כי לא בי נאמרו הפרטים הנ"ל, אלא דכל אחד צריך לחשוב דגם עליו מכוון כל הנ"ל.

ומצינו להדיא בזה"ק ויקרא ע"ח ע"א יסוד זה במה שנאמר שם, שת"ח המשמש מטתו בחול עובר משום ערוות כלתך לא תגלה, הא לשאר עמא כלתך ממש, הנך רואה דלאו זה שהוא בעולם הזה מוסב על כלתו כפשוטו, מוסב בעולמות יותר עליונים גם על דברים ודקדוקים המותרים עפ"י ההלכה ורק לת"ח האחוז בעולמות ההם הם בגדר איסורים ולאווין וכן כל כיוצא בזה. ומצאתי בס"ד שכן הוא בשל"ה הק' להדיא בעשרה מאמרות שלו

ביאורים ומקורות

מאמר ז' ח"ב בא שם בארוכה, ואעתיק פסקא אחת עיקרית משם, וז"ל כי בלתי אפשרי להודיע הכל כי כל אדם משתנה לאלף אלפי אלפים השתנות א"כ כל אדם היה צריך לתורה בפני עצמו, וגם אדם אחד בכל עת ובכל שעה ישתנה וכו' ולפעמים באדם עצמו משתנה הכל לפי הזמן והעת והשעה וכו' ע"כ. ובאמת הוא בתלמוד ג"כ הרבה פעמים שאדם חשוב צריך להחמיר על עצמו. ובירושלמי תרומות סוף פרק ח' במעשה דר' יהושע בן לוי שהסגיר נידון למוות למלוכה, ולא נגלה אליו אליהו וכאשר חזר ונגלה אליו אמר שאינו נגלה למוסרים, אז אמר לו ריב"ל הלא משנה מפורשת היא לגבי שבע בן בכרי, והוא פעל כפי המשנה, ענה לו אליהו, וכי משנת חסידים היא. דבר זה מובא גם במד"ר ויגש סוף פרשה צ"ד בתוספת מיבעי להאי מילתא מתעבד על ידי אחריני ולא על ידך, ע"כ. ועיין מסילת ישרים פרק י"ג. הינך רואה כי יש דברים שלפום דינא מותרים היתר גמור וליחידים השרידים זה איסור גמור עד כדי כך של ביטול גילוי אליהו. וכן מצינו ג"כ גבי דוד המלך דאף שבשבת נ"ו ע"א אמרו דכל האומר דוד חטא וכו' ואפ"ה מצינו דדוד המלך היה כל ימיו בתשובה על זה ומזמור נ"א שכולו מיוסד על מעשה תשובה זה לפנינו אלא ודאי דכפי פשטות ההלכה לא חטא כלל וכדאיתא שם בגמרא, אבל כפי מעלת מדרגותיו הרגיש בעצמו דלדידיה היה זה חטא.

ומצאתי בלב דויד להחיד א פרק י"ב שהביא דברי הרמב"ם באגרת לחכם אחד, וז"ל, וכל אדם נדון לפי גודל חכמתו שהרי מצינו שדוד המלך ע"ה נכתב עליו עוון אשת איש והיא היתה מגורשת מאוריה וכו' וכן כל כיוצא בזה לפי מה שהוא האדם כן משפטו ושאתו. ע"כ. וע"ע פלא יועץ ערך פחד. וכן כל כיוצא בזה תן לחכם ויחכם עוד, דלאחד כיון שקיים כמה רגעים מצות תפילין יצא יד"ח

ביאורים ומקורות

ולאחד כל רגע שאינו לובש תפילין נקרא קרקפתא, ולכן כל עובד ה' צריך לדון כל דבר וכל פרט לפי מעלת מדרגתו בעבודת ה' ית"ש, ולא יפטור עצמו מעבודות ודקדוקים וחומרות שעפ"י הדין מותרים כפי השו"ע וההלכה ולבעלי מדרגה גבוה יותר אין ראוי לא לקיימם ויגבה לבו בדרכי ה'. ע"כ, ונחזור לדידן.

וראיתי מי שבא לחלוק על כל תקנה זאת, ואומר שאין זה מועיל ע"כ. ועיין אז נדברו ח"ב ע' קמ"ב וח"ג ע' ל' אות ח'. (וע"ע אוצרות הברכה מצות קרי"ש ע' קל"ד אות ל"ד ד"ה ובדומה.) ונראה דלדעת הגר"א שיובא לקמן, יש אמנם לפקפק דאינו מועיל, והנני מעתיק מה שכתבתי בזה במהדורא קודמת שאצלי, וז"ל, וראיתי מי שבדעתו לפקפק על כל התנאי הזה, לומר בבקר שהוא מכוין על כל השמות וכו', ודעת המפקפק דאין זה מועיל, והנה אם מי שהוא מורגל בזה לכוין בזה תמיד בכל שם קדוש שהוא מזכיר, או עכ"פ במרבית השמות, ומעתה ירצה לחדול מזה ויסתמך על אמירת התנאי לראש אשמורות, לכל היום כולו, זה בודאי לאו שפיר עביד, אבל הלא התנאי הזה מיוסד לאנשים כערכנו שבלאו הכי אין אנו מכוונים בעו"ה כוונת השמות הק' לא בברכות ולא בתפילות, ובקושי ובהתאמצות מכוונים בפסוק ראשון של שמע ואם כן מה מנהו יהלוך אם יאמר התנאי הזה, אם כלפי שמיא יועיל, יועיל, ואם לא יועיל לא יזיק, וכמובן שזה גם כן בתנאי שלא יביא רפיון במי שרוצה להתרגל מעתה, לכוין כן השמות, שהוא בודאי לא ירפה עצמו מלעבוד על הרגל זה, על ידי שיסתמך על התנאי הזה, אבל לסתם בני אדם על מה ולמה להרפות ידי הנוהגים כן, ואם ירפו ידם בזה ישארו בלא כלום, כמובן, ומה שגם שיסודו מפי גדול הדור הגה"ק מבוטשאטש זצ"ל, וגם האפיקי ים זצ"ל שהיה מגדולי הדור הסכים על זה וזירז על זה בהנהגותיו

ביאורים ומקורות

שבסוף ספרו ח"ב אות ג', גם בספר מעורר ישנים בר אבהן ע' י"א כתב, וז"ל, טוב לומר בשחר קודם הברכות והתפילה, שמתכוון לומר כל האזכרות כנדרש, הויה כך, אדנות כך, אלקים כך, וזה יועיל אם ישכח אח"כ ויאמר איזה אזכרות בלא כוונה, ע"כ, וציין שם עיין ספר צרור החיים אות ק"ע בשם בניית ברמה וספר רחמי האב בשם האוהב ישראל זצ"ל והובא בספר לקוטי הלכות בליקוטים שבסוף אות ל"ה, ע"כ, ואין ספרים הנ"ל חוץ מספר רחמי אב מצויים תחת ידי. וראיתי שם בערך ברכה אך שם עיקר דבריו הם אודות אמירת אדון עולם לפני התפילה, דהוי ג"כ כעין תנאי על כוונת השמות הק' עי"ש.

ועכשיו נדפס ספר חדש שיח תפלה ושם בעמוד תקס"ז נשאל הרה"ג ר' יהודה טשזנר שליט"א (ר"מ באופקים) בענין התנאי לכוונת השם ומסקנתו שם דלכתחלה בודאי צריך לכוין בכל שם אך יש לומר גם התנאי וזה יותר טוב מכלום ועכ"פ יועיל במקצת אם ישכח או לא יוכל לכוין בכל שם, ולאנשים אשר לכתחלה נלחצים אם יצטרכו לכוין בכל שם להם יאותה לסמוך על התנאי גם לכתחלה, עי"ש. ועוד שם בע' תרפ"ז שנשאל הג"מ ר"ח קנייבסקי שליט"א אודות התנאי, והשיב, וז"ל, מה שהאפיקי ים המציא לא ברור (באמת אין זה המצאת האפיקי ים אלא קודמו הגאון מבוטשאטש זצ"ל) אבל מי שבין כה לא יכוין אז יכול להגיד, ע"כ. וכ"כ בילקוט אבוד להרה"ג ר' אברהם הכהן שליט"א שנת תשנ"ז ע' ק"ו, דמי שיכול לכוין בכל הברכות והתפילות אשריו ואשרי חלקו, ומי שאינו יכול לכוין כן יעשה את התנאי הנ"ל, ע"כ.

נמצא מסקנת הדברים, שלרוב כלל המון ישראל שאין מכוונים כוונות כל שם, כו"ע מודים שיאמרו התנאי בבוקר, ואף גם מי שכן מכיון יאמר זה פו ישכח לכוין איזה שם, וליתר שאת ישתדל

ביאורים ומקורות

בברכה ראשונה שמברך בבקר, שם יכוין בשמות באופן מעשי בכל הכוונות הנ"ל וגם כוונת השילוב וה' בהיכל קדשו (פירושם יתבאר לקמן). ואחר זה, כל השמות שיזכיר יהיו על דעת ראשונה ובצירוף אמירת התנאי, וכן כתב להדיא באמרי פנחס השלם להגה"ק ר' פנחס מקוריע ז"ל אות צ"א, וז"ל, איתא בספרים במה שכתוב בשו"ע לכוון באמירת השם הוי' אדון הכל והיה הוה ויהיה, שקשה לכוין בכל פעם שיזכיר השם, על כן די פעם אחד כמו סופר שיכוין בשם הראשון ומקדשו ואח"כ כל השמות קאי על שם האחד, כך באמירה ג"כ, ע"כ (עיין יור"ד סי' רע"ד ט"ז ובאה"ט ס"ק א').

ובקונטרס עיון תפלה מהג"מ שמריה מהרימלאב ז"ל איתא, שגם זה שמע מהגאון מבוטשאטש זצ"ל והעיון תפלה הביא על זה ראייה מתוספות זבחים ב' ע"ב דהרי התפלה במקום קרבן, ובקרבן הרי אם אמר בתחילת העבודה שעושה לשם אותה עבודה א"צ לומר בכל פעם, ע"כ. ועיין בסדור סדר העבודה כוונת השם ירושלים תשל"ד בהקדמה שכתב שם בסי' ד' משם הרב מבארניב זצ"ל דלאשר לכוין בכל שם הוא דבר קשה מאד (כוונתו שם, על כוונת השילוב הויה אדני) לכן מובא בספה"ק כי העיקר לדקדק ולכוין בברכה ראשונה בשם הויה הראשון משולב באדנות ויחשוב שעל מחשבה זו ילכו כל מוצאי פיו כל שמות הקדושים שיאמר אותו יום, וזה הכוונה שאמר (ריש מס' תענית) אילן אילן (אילן גי' ב' שמות הויה ואדנות יחדיו) במה אברכך, ר"ל כיצד אברכך כל היום בכל השמות שאברכך, אלא שיכוין בשם הראשון, ועל כונה זו יהיו כל האזכרות של כל היום, יהי רצון שיהיו צאצאין, כלומר צ"א (הויה אדנות צ"א בגי') כמותך, ודפח"ח, ע"כ.

ובעיקר הדבר לכוין בתפילות וברכות הכוונות על דעת ראשונה מצאתי עוד מקור קדום בסידור המקובל הרב הירץ ש"ץ זצ"ל,

ביאורים ומקורות

הנדפס בטיהינגן בשנת ש"כ לפני ארבע מאות וארבעים שנה. לאחר שפירט לפני ברכת יוצר אור בכמה וכמה דפים סוגים של כוונות, סיים שם (בנדמ"ח תשס"ד ח"א עמ' קל"ט) וז"ל, והנה מי יעמוד לנו בכל ברכה וברכה לכוין בתיקונה יאריך הסיפור ואיי"ת (?) צבור כגלגל ירוצו (א.ה. מוכח מזה שהמהירות בתפילת הציבור אינה מכה חדשה אלא כבר היתה בתקופה ההיא) לכן יכוין אדם בתחילת הברכה נט"י כל יכלתו או בתחילת יוצר אור בינו לבין עצמו עד כי ידו מגעת, ואחר, שיתפלל עם הציבור יכוין ברוך אתה ה' כאשר היתה כוונתי בתחילה ויאמר ברוך אתה ה' השם המיוחד הקושר הכל עליונים ותחתונים דהיינו בחתימה, ואם בפתיחה שיאמר ברוך אתה ה' יכוין לדבריו הראשונים וברכות הראשונות לפני ברוך שאמר. ע"כ.

אם כן בודאי מי שיכול לכוין בכל שם ושם קדוש שמוציא מפיו בודאי דאין למעלה מזה, אבל מי יאמר זכיתי לבי וכו', על כן טובות העצות האלו לאנשים כערכי, לומר בבקר גם התנאי וכנ"ל וגם לכוין עד כמה שיכול בברכה ראשונה שמברך ביום ויועיל זה לכל היום וכעצת ר' הירץ ש"ץ והאמרי פנחס מקוריץ, והעיון תפלה הנ"ל.

הן אמת, אם היה המקור לזה, לכוונות אלו לכו"ע בתלמוד, היה מקום לפקפק אם התנאי מועיל, אבל מכיון שלא מצינו לזה מקור בתלמוד, ומקור דין זה שהובא באור"ח סי' ה' הוא רק מדברי הר"י בספר היראה, הרי זה מעט יותר קל, ויש להסתמך על התנאי הזה, ועל כל פנים אם לא יועיל וכו'. וכ"כ בהליכות שלמה פרק א' סע' ג'.

הן אמת די ש לומר דלהגר"א זצ"ל לא יועיל התנאי ולא על דעת ראשונה, כיוון דהגר"א הראה מקורו טהור לזה מהתלמוד, דכן ציין

ביאורים ומקורות

בביאורו שם לסי' ה' על דין זה דכוונת השמות, דמקורו במה שאמרו בברכות מ"ז ע"א דלא יזרוק ברכה מפיו, דרש"י בד"ה ולא, פירש שם שלא יאמר הברכה במהירות, ולדעת הגר"א נראה דכל שלא כיון כוונת השמות הק' כראוי, וכמובא בשו"ע או עכ"פ אדון הכל, כפי סברתו שדי בזה, הרי כל זה בכלל-הזרוק ברכה מפיו אף שיאמר הברכה במתינות, ולזה יש לומר, דלא יועיל התנאי ולא על דעת ראשונה, וכמו שלא יועיל אם יאמר בבקר שכל הברכות שיברך יברכן לאט לאט, וכשיבוא לברך יברך בעודו בכפו יבלענה, דבודאי לא מועיל ע"ז שום תנאי, כן הוא הדין בזה. אך אם נאמר שם כרש"י שם, ממילא אין לכוונת אדון הכל וכו' מקור בתלמוד, ולפי"ז נוכל להקל בעצות הנ"ל.

ודע, דעכשיו נדפסו סידורים בין בנוסח אשכנז ובין בנוסח ספרד של החסידים, וכמדומה שגם בנוסח ספרד של הספרדים, שאצל כל שם קדוש מודפס אדון הכל וכו' ואצל שם אלקים מודפס תקיף וכו', וישתדל בל"נ כל ירא ה' להתפלל בסידור כזה שיוכל לכוין בשעת האמירה בקל, ואעפ"י כן לא יחדל מאמירת התנאי בבקר.

ודע עוד, דהגר"א בביאורו שם וכן במעשה רב אות מ"א פליג על מה שכתב בשו"ע שם לכוין בכל שם ק' גם אדון הכל וגם היה הוה ויהיה, וסבירא ליה דדי לכוין רק באדון הכל חוץ מפסוק ראשון דקרי"ש ששם יש לכוין שניהם. ומבואר שם דס"ל דאם ירצה לכוין במקום אחר חוץ מפסוק ראשון גם פירוש כתיבתו יכוין דנמצא קיים. ובתנאי בפנים כתבתי כדעת השו"ע הסובר לכוין בשניהם בכל שם קד' (אלא אם כן נכתב בתנ"ך באדנות שאז די באדון הכל) וגם כוונת נמצא קיים כסברת הגר"א, דבכל זה אם אינו נצרך עכ"פ אין בזה הפסד. ואחר היה והוה ויהיה הוספתי עוד ומהוה הכל דכ"כ הרמ"ק בפרדס רימונים שער א' פרק ט'.

שהוא בכתבתו^{יב} היה והוה ויהיה^{יג} ומהוה הכל ונמצא קיים^{יד},

ביאורים ומקורות

וכבר הזהירו מדפיסי התנאי, שלענין פסוק ראשון, של קרי"ש אין להסתמך על התנאי וצריך לכוין להדיא. וכן יש להחמיר בשמות הק' שבברכת אבות. וכמו שכתבתי בפנים באות ב' בשם הליכות שלמה.

ובדיעבד אם לא כיון כלל שום דבר מהנ"ל ג"כ יצא ידי חובתו גם במקום שהכוונה מעכבת כמו בפסוק ראשון של קרי"ש ובברכת אבות, (אלא דבמקום שהכוונה מעכבת צריך עכ"פ לשים לבו למה שאומר תיבת ה'), לא מיבעיא אם נאמר שאין לזה מקור בתלמוד, אלא אפי' לסברת הגר"א שהראה מקורו טהור בתלמוד דנכלל בכלל דחוטף ברכה, הא גם בחוטף ברכה ממש יצא יד"ח כל שאמר המלים בשלמות. ועכשיו נדפס ספר חדש בשם ואד יעלה לידידי הרה"ג ר' אהרון דויד שליט"א ושם בשאלה ט"ז מדף פ"ב והלאה האריך והרחיב בענין זה של התנאי לכוונת השמות, עיי"ש. (וע"ע בשמוש זקנים ח"א סי' ב').

יב. שהוא בכתבתו וכו'. אור"ח סי' ה' סע' א'.

יג. היה והוה ויהיה. עי' בהגר"א על השו"ע סי' ה' דבתיבות היה והוה ויהיה יש י"ב אותיות והן ג' שמות הקודש. והנה ברוב הסידורים שהדפיסו על יד שמות הקדושים, היה והוה ויהיה, לא דייקו והדפיסו "היה הוה" וכו' בלי ואו החיבור לפני הוה, וממילא אין כאן י"ב אותיות. וצריך לתקן דבר זה, וכן הוא לשון השו"ע בסי' ה', היה והוה וכו'.

יד. ונמצא קיים. כ"כ הגר"א שם בביאורו, דאם בא לכוין כתיבתו יכוין שנמצא קיים ודהיינו בשאר מקומות חוץ מפסוק ראשון דקרי"ש,

ובקריאתו אדנות כוונתי שהוא אדון הכל [וכן יהיה כאילו כוונתי בכל פעם בכוונת השילוב ובכוונת וה' בהיכל קדשו^{טו}] וכשאזכיר שם אלקים לכל נטיותיו^{טז} כוונתי היא שהוא תקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם עילת העילות וסיבת הסיבות המשגיח עלינו בפרטות^{יז}. (ויש להעיר דלגבי פסוק ראשון של קרי"ש לא יועיל תנאי זה

ביאורים ומקורות

דשם מודה הגר"א לכוון היה והוה ויהיה. כן הבין כוונתו בליקוטי הגר"א בסידור הגר"א דף ב' ע"א.

טו. וכן יהיה וכו' בכוונת השילוב, ובכוונת וה' בהיכל קדשו. שער הכוונות ג' ע"ב ושם כתב דבכל שם הויה הק' צריך לחברו עם שם אדני דהיינו אות אחת מהויה ואות אחת מאדני וכו', וזה נקרא כוונת השילוב, ועוד כוונה צריך לכוון והוא כאילו בה' האחרונה של ההויה כתוב שם אדני, וזה נקרא כוונת וה' בהיכל קדשו, וכוונות אלו מודפסות ברוב ככל הסידורים הספרדיים, וכן במקצת סדורי האשכנזים, ואשר גם כוונות אלו קשה לכוון בכל פעם ופעם, לכן סידרתי גם זכר כוונות אלה בתנאי הנ"ל,

טז. וכשאזכיר שם אלקים לכל נטיותיו. הוספתי תיבות לכל נטיותיו, דהיינו אלקינו אלקיך וכו' ומקורו גם כן בספר היראה ובשו"ע הנ"ל.

יז. המשגיח עלינו בפרטות. בסידור וילנא החדש שיצא לאור מקרוב, ציינו לכוין כן באלקינו, והראו מקורו טהור בספר פרדס רימונים להרמ"ק שער א' פרק ט' ובספר אדרת אליהו להגר"א דברים פסוק ה' ד"ה בעבר הירדן, ואף ששם משמע דלא כתבו זה בדרך כוונה אלא רק בדרך ביאור, והדברים מוכיחים כן, דבשלמא היה הוה ויהיה ונמצא קיים אפשר להכניס בפירוש דשם הק' הויה, ואדון הכל באדנות, וכמו כן תקיף ובעל היכולת וכו' בשם אלקים, דשם

ביאורים ומקורות

אלקים נגזר משם אל שהוא לשון תקיף וחזק כמו אילי הארץ אבל המשגיח עלינו תמיד אין להכניסו בפירוש המילולי של אלקינו, ואינו אלא ביאור רעיוני ואם באנו לכוין כל הרעיונות בכל דבר יכלה הזמן וכו', ולכן לכאורה אין לו שייכות לכוונה, אבל מ"מ הכנסתי גם את זה באמירת התנאי דאין בזה שום הפסד, כמובן.

ונסתפקתי במי שיוצא ידי חובת ברכה בשומע כעונה אם מותר לו לכוין גם כוונת היה והוא ויהיה אדון הכל וכן כוונת אלוקים, ומקור הספק הוא, דנהי כשהוא מדבר בפיו ממילא מחשבה לא הוי הפסק, דהוי דומיא דאינו מינו דלא מחריב בה, בזבחים ג' ע"ב, אבל כשגם תיבות הברכה אינן בפה רק במחשבה אולי מחשבה אחרת עושה הפסק דהוי כמינא דמחריב בה. מיהו נראה דכיון דשומע כעונה חשבינן ליה כמדבר ממש, דלכך אסור כנגד הערוה, וכמ"ב בסי' ע"ה ס"ק כ"ט, (ודרך אגב, כפי מ"ש בסי' ע"ה ס"ק כ"ט לא מובן ספיקו בבאה"ל סי' ק"ד סע' ז' ד"ה ויהיה,) אף שהרהור מותר כנגד הערוה, שוב הוי הרהור כוונת אדון הכל וכו' לגביה זה כהרהור גרידא והוי כמי שאינו מינו דלא מחריב בה.

מיהו כל זה טוב לסברת התוספות בסוכה ל"ח ע"ב ד"ה שמע האוסרים להיות שומע כעונה באמצע העמידה לשמוע הקדושה, משום דכיון דהוי שומע כעונה הוי זה הפסק בתפלה, ומבואר דחשיב להו שומע כעונה כדיבור ממש, אבל מה נעשה לסברת רש"י ורב יהודאי גאון שם בד"ה הוא, דס"ל דשרי להפסיק דאף דהוי שומע כעונה מ"מ לא חשיב כדיבור ממש ובשו"ע סי' ק"ד ז' וק"ט ג' הרי פסק כרש"י, ואם כן אי לא חשיב ליה כדיבור ממש. שוב י"ל דהרהור אדון הכל מפסיק בה דהוי כמינא דמחריב בה ואסור לו לחשוב זה כשהוא שומע כעונה. ואף לתוספות שם בסוף הדיבור, לא פסיקא להו דהוי כדיבור ממש, ועוד, דאולי רק

להסתמך עליו בכוונת השמות הק', ובהליכות שלמה פרק ראשון ע' ג' כתב
דנראה דגם לברכה ראשונה של שמו"ע אינו מועיל).

**וכל אמן שאענה^ח יהיה כאילו כוונתי כפי ענין הברכה והענין
שאענה עליהם, שזה אמת, ואני מאמין בזה, והלואי שיהיה כן**

ביאורים ומקורות

לחומרא ס"ל דהוי כדיבור ולא לקולא להתיר לחשוב גם אדון הכל
וכו' ולומר דלא הוי מינא.

אמנם זה בודאי נראה ברור דהיכא דמחמת הספק מברך בליבו
ויוצא עכ"פ לדעת הרמב"ם דס"ל דברכות הנהנין יוצאין היכא
דמברך בלבו, בפ"א מהל' ברכות הל"ז, וכן בהא דאור"ח סי' ס"ב
סע' ד' באופנים שקורא קרי"ש או מברך בהרהור בלבו, דשם
בודאי דאסור לו להרהר באדון הכל וכו' וכן כה"ג בתיבת אחד,
אחד בשמים וארץ וכו', מדשם זה הרהור גמור ואתי הרהור אחר
ועושה הפסק, כנלענ"ד. (וע"ע ספר שמוש זקנים ח"א סי' ב').

יח. וכל אמן שאענה. הוספתי על פי מה שכתב בארחות חיים כתר
ראש (להגר"ח מוולאזין זצ"ל) אות כ"ה וז"ל, אמן לכוון הפירוש
הלואי שיהיה כן וכו' ועל אמן בלא כוונה אמר שלא מצא שום
זכות, ע"כ, וכן בשו"ע סי' קכ"ד סע' ו' כתב שיכוין בלבו אמת היא
הברכה שבירך המברך ואני מאמין בזה, ע"כ, ובמ"ב שם ס"ק כ"ה
משמע שבברכה שמבקשים צריך לכוין ג"כ הלואי שיהיה כן ויהי
רצון שיקויים דבר זה, וע"ע שם ס"ק כ"ד שהביא מהחיי אדם כלל
ו' סע' א' דבכל הברכות יש לכוין כוונת שיהא מבורך, עיי"ש.
ומקורו מאמרי נועם ברכות ס' סע"ב משם הגר"א. וע"ע בכף
החיים סי' ה' אות י"ד החילוקים בכוונת האמנים, ומי יאמר זכיתי
לבי לכוון בכל אמן מה שצריך שם לכוון, אולי אחד מאלף, וה'
הטוב יכפר בעד, ולכן סידרתי הכוונות האלה בתנאי ולהתנות גם

ביאורים ומקורות

על זה. ומה שהוספתי שהוא מבורך וכו' ובימינו לעינינו הוא מדברי הלשם שבו ואחלמה ח"ב דף ס"ה, עיי"ש באריכות, ובסוף דבריו שם בסוף ע"ג וריש ע"ד. ומ"ש, וכן כוונות שילוב השמות וכו', ענינו הוא, דכמו בהזכרות של השמות הק' הויה ב"ה צריך לכוין שילוב הויה אדנות, כמו כן בעניית האמנים, אלא דיש הבדל בין אמן דקדיש לאמן דברכות וכמ"ש כל זה בשעה"כ ובפרע"ח שער י"א פרק ג' והובאו דבריו בכף החיים סי' ה' אות י"ג.

וראיתי שכבר התעוררו בזה, ונמצא אצלי גלוי דעת שיצא בירושלים, והנני להעתיקו בזה, אלא שהם כתבו בלשון תפלה ואני הכנסתי כל זה בלשון תנאי, וז"ל,

לשם יחוד קוב"ה ושכינתיה, יהי רצון מלפניך ה' אלהינו ואלהי אבותינו, שיהיו חשובים לפניך כל האמנים שאענה היום כאילו כיוונתי בהם כל הכוונות הראויות לכוון ומהם כל אמן על ברכת השבח וההודאה, יהיה נחשב כאילו כיוונתי שאמת היא הברכה שבירך המברך ואני מאמין בזה, ובברכת השמו"ע מאתה חונן עד המחזיר שכינתו לציון ובברכת שים שלום יהיה נחשב כאילו כיוונתי ב' כוונות, א' שאמת היא הברכה, ב' ויהי רצון שיאמנו הדברים במהרה, ובאמן של הקדיש יהיה נחשב כאילו כיוונתי שיאמן הדבר במהרה. ע"כ. וע"ע בספר נוטרי אמן להגה"צ ר' אברהם קסלר שליט"א ח"ב ע' 30 שכתב ג"כ, שאם מכוין בדעתו שרוצה שיתפרש ענייתו כמו הכוונה הראויה, שפיר דמי. ע"כ. וע"ע להגה"צ ר' נפתלי הערץ הלוי זצ"ל הרב דק"ק יפו בספר קדיש לעלם (גראיעווסקי, תרג"א) מדף כ"ו ואילך.

אחר כתבי כל הנ"ל בא לידי ספר עבד לעבדי ה' ליקיר יקירנו הרה"ג ר' חיים רבי שליט"א ושם בע' ר"א ור"ב ראיתי שכבר התעורר בזה להכניס גם כוונות האמנים בתוך אמירת התנאים.

ביאורים ומקורות

ויש להעיר מעט מענין צורת הכוונה בכללותה, דהנה עיקר הכוונה של כל זה הוא בשעה שאומר השם בפיו ממש ולא לפני זה ולא לאחר זה וכלשון הזוהר פרשת ויקהל דף רי"ג ע"ב שכתב שם ובעוד דפומיה ושפוטתיה מרחשן לביה יכוין וכו', ע"כ. וכן הבין בספר עוד יוסף חי פ' וארא אות י"ט מדברי הזוהר הנ"ל דכל עיקר הכוונה בעוד רוחש בשפתיו ומדבר בפיו התפלה ולא בשתיקה כלל, ע"כ. והזוה"ק מדבר בכל הכוונות לסוגיהן. וכן הוא בכל הכוונות בין הפשטיות ובין הסודיות, רק בכוונות הסודיות הארוכות שאי אפשר למשוך התיבה כל כך (ועיין אור"ח סי' קכ"ד סע' ח') שמה יש להתחיל בשעת אמירת התיבה ולגמור אח"כ בשתיקה, וכמו שכתב העוד יוסף חי שם, ועכשיו יצא ספר חדש בשם עטרת מרדכי ליקיר יקירנו הרה"ג ר' מרדכי עטייאה נ"י ושם מדף ש"ס האריך והרחיב מאד בענין זה עיי"ש. מיהו בדיעבד אם מתחיל אח"כ בתוך כדי דיבור לאמירה גם כן שפיר דמי, בין בכוונות הפשטיות ובין בסודיות.

ובעיקר הדבר למי שאינו יכול מחמת טבעו להתחיל הכוונה בשעת אמירת התיבה, מה עדיף אם לפני שמוציא התיבה מפיו או אחר כך, כפי הפשטות נראה דאח"כ עדיף דתוך כדי דיבור כדבור דמי, וכן כתב היסוד ושורש העבודה שער ד' פרק ה', וכן נראה דעת הרב ז"ל בשו"ע שלו סי' ס"א סעיף ז', אמנם הרי מצינו ענין של תוך כדי דיבור גם לפני הענין, עיין ביור"ד סי' ש"מ סע' כ"ד, וכן באמת דעת החושב מחשבות לבעל משנת חסידים ודעת הרב מאיר נתיבים בספר המוסר והצוואה שלו הנקרא סוד יכין ובו עז פרק ח', וכ"ה משמעות רבנו בחיי בפ' אמור כ"ד י' וכ"ה דעת השל"ה, הו"ד באור"ח סי' תקפ"ה באר היטב ס"ק ז' שכתב, וטוב שיהיה התוקע יודע לכוין הסודות, ואם לא אזי עכ"פ יהיה המקרא

ביאורים ומקורות

יודע, וכשמקרא יכוין הסודות, ע"כ. והרי ההקראה היא לפני קיום המצוה של התקיעות. ובהליכות שלמה פרק א' סעיף ד' כתב, דכוונת השמות בתפילות יש לכוין לפני אמירת השם הק' ובקרי"ש יכול גם אח"כ. וצ"ע להכריע בזה. וע"ע מה שכתבתי בריש ס' פתח עינים החדש ח"א אות ד', ובחלק י' עמ' קנ"ט משו"ת ישכיל עבדי ח"ח חו"מ ס"ס ה'. אבל עכ"פ בפעם אחת (עיין לעיל) בודאי שאפשר לקיים לחשוב הכוונות הנ"ל בשעת אמירת השם הק' ממש. ומי שינהג כפשטות הדין בסי' ה' לכוין בכל שם ושם כוונות הפשטיות וכן גם הסודיות הנ"ל שהובאו לעיל אם יתרגל בזה יוכל במהרה לכוין בעת האמירה גופא מבלי שום קושי. והנה נוסף לדעת הזוהר הנ"ל שצריך לכוין בעת אמירת התיבה גופא, הרי כתב כן להדיא הרבנו יונה בלשון מקור הדין הזה, שצריך לכוין היה הוה וכו' וכתב דיאריך עד שיחשוב. ע"כ. ורק מי שאינו מסוגל להתרגל בזה יבחר לו אם לכוין לפני או אחרי.

ודרך אגב באותו ענין, מי שאינו יכול לכוין בהזכרת השמות הק' גם הכוונות הפשטיות של אדון הכל וכו' וגם הסודיות של השילוב וכו' איזה מהן יש לדחות ואיזה מהן יש לבכר, לכאורה הרי קיי"ל בכל מקום וכן כתב בנפש החיים בכמה מקומות עיין שער ד' פרק ה' ועוד, דמקודם צריך לקיים הדין כהלכתו, והכוונות הם רק ליתר שאת והרי כאן הכוונות הפשטיות דאדון הכל נפסקו בשו"ע סי' ה' בתור דין והכוונות הסודיות הן רק עפ"י הקבלה אם כן נידחים הכוונות הסודיות מקמי הכוונות הפשטיות וכן הוא בכל מקום גם לגבי הכוונות הארוכות של האריז"ל שמקודם כל צריך לכוין הכוונה הפשטית של תוכן המילות ואח"כ הסודיות, והסודיות נדחות מפני הפשטיות כשאי אפשר לקיים שניהם וכ"כ להדיא בצוואת הרב ר' משה חסיד מפראג אות י"ז. וז"ל אם יכול לכוין רק

ביאורים ומקורות

או פשט או קבלה ולא שניהם בוודאי שפשט קודם. ע"כ, כן היה נראה במושכל ראשון. אבל כד דייקנן במוצאיהם ומבואיהם נראה דהדבר עדיין בנידוננו טעון עיון, דהנה מקור הדין של כוונות אדון הכל וכו' הוא הרבנו יונה בספר היראה, ואין לזה מקור בתלמוד (אם לא לדעת הגר"א שהובא לעיל) והמקור לכוונות הנ"ל של האריז"ל לגבי השמות הק' הוא בתקוני זהר דף ג' ע"א, ובודאי דמקור שהוא בדברי חז"ל עדיף על מקור שמקורו מהראשונים, אך חזרתי והתבוננתי דאין הדבר פשוט כל כך, דהנה כבר כתבתי לעיל דהגר"א בביאורו לסי' ה' ציין כמקור על הדין של כוונת השמות הקד', הגמרא בברכות מ"ז ע"א דלא יזרוק ברכה מפיו, ומשמע דס"ל אפילו אם אמר הברכה במתינות, כל שלא כיון בשם הק' באדון הכל היה הוה ויהיה, או לפחות באדון הכל, הרי זה נכלל בהא דזורק ברכה מפיו, אם כן לפי הגר"א על כל פנים לגבי השם הק' דברכה כבר יש לו מקור בתלמוד לגבי אדון הכל היה הוה ויהיה, ומקור בתלמוד עדיף על מקור בתקוני זהר.

ולכן צ"ע בזה להכריע מה עדיף על מה, ופשוט דכל הנידון הוא בעדיפות זה על זה אבל לחשוב ולשים לב לביאור הפשוט של השם הק' דהיינו השם ית"ש בודאי דזה קודם לכל.

הנה בספר תהילים איש מצליח, בהלכות קריאת תהילים שם ע' ט' סעיף י"ג כתב, וז"ל, כשמזכיר שם ה' ואלקים בקריאת תהילים ותנ"ך אין צריך לכוין אדון הכל היה הוה ויהיה וכן בשם אלקים אין צריך לכוין תקיף בעל היכולת וכו', שמלבד שכוונה זו לא הוזכרה בדברי גדולי הראשונים, עוד בה שמרן לא כתב בסי' ה' לכוין זאת אלא בברכות ולא יותר, ע"כ. וכמדומה שדברים אלה הם העתק מדברי הילקוט יוסף, ומ"ש דלא הוזכרה בדברי גדולי הראשונים והרי הוזכרה בדברי הרבנו יונה, צ"ל דר"ל דשאר

ביאורים ומקורות

ראשונים לא הביאו זה להלכה. וצ"ע, וכי לא די דברי הר"י, והרי כמה וכמה דינים מצינו שהם דברי אחד מהראשונים ז"ל. וכיוצא בזה כתב גם כן בהליכות שלמה ע' ג' בארחות הלכה 11. דבשמו"ת אין צריך לכוין השמות הק'.

ונראה שדברי קדשם לא צדקו יחדיו. ובכדי לבאר זה צריך מקודם להביא המקורות לכל זה כצורתן דהנה המקור הראשון לכל זה הוא הרבנו יונה בספר היראה שכתב, וז"ל, ובכל אחד ואחד משלשה שמות האמורים בפסוק ראשון יאריך עד שיחשוב היה הוה ויהיה וכו' ואח"כ כתב, ובכל פעם בהזכירו שם המיוחד יחשוב בו פירוש קריאתו שהוא אדון הכל, ע"כ, ודבריו צריכים ביאור דלגבי שלשת השמות שבפסוק ראשון כתב רק היה הוה ויהיה ולא הזכיר אדון הכל כלל, וכן לגבי אלהינו שהוא אחד משלשת השמות כתב ג"כ לכוין היה הוה ויהיה, ואח"כ כתב ובכל פעם בהזכירו וכו' ומשמע דבכל פעם סגי באדון הכל, ונראה דדעתו כדעת הגר"א דבכל פעם סגי באדון הכל ובשמות דפסוק ראשון צריך היה הוה ויהיה כמו שכתב שם להדיא וגם אדון הכל, דמ"ש אח"כ בהמשך דבכל פעם וכו' קאי גם על פסוק ראשון. רק מה דמשמע מדבריו דבאלהינו צריך ג"כ לכוין היה הוה ויהיה זה נשאר בצ"ע.

הנך רואה דהרבנו יונה בכלל לא הזכיר לכוין אדון הכל דוקא בברכות, אלא כתב ובכל פעם בהזכירו וכו' דאפשר לפרש דקאי על כל השמות הק' שבקריאת שמע דקאי ביה שם, ואפשר לפרש דקאי על כל השמות בעלמא בכל מקום שהוא.

והטור בסי' ה' כתב לכוין בכל שם גם אדון הכל וגם היה הוה ויהיה, ונראה שזהו דעת עצמו, והב"י כתב ע"ז דמבואר הוא ולא ציין שום מקור.

ביאורים ומקורות

אוצר החכמה
36395

ומ"ש הטור ויכוין בכל ברכותיו והעתיק מרן לשונו בשו"ע, נראה דלא כיוון להוציא מהכלל כשמזכיר שם שלא במקום ברכה, ודלא כמו שהבין בהלכות שבתהילים הנ"ל, אלא פשוט דהוא שיגרא דלישנא כיון שהכניס דין זה וסימן זה בין ברכות השחר לכן כתב לשון ברכותיו, וכבר כתבתי דהרבנו יונה שהוא מקור הראשון לא הזכיר בזה ברכות כלל.

ויש להביא עוד כעין ראיה מכוונות הנסתר, וממנו נלמד גם לכוונות אלו דהנגלה דבענין כוונות השילוב וכוונת וה' בהיכל קדשו, שפירושם כתבתי לעיל להדיא כתב בשער הכוונות דף ג' ע"ב, הנה בכל פעם שאתה מזכיר ומברך ומוציא מפיו שם ההויה בכל מקום תכוין לכלול ביחד הויה אדנות וכו' גם צריך לכוין בכל מקום שתוציא מפיו שם הויה בכל מקום שיהיה הזהר לכוין בזה כי הוא סוד קשר המלכות עם הז"א וכו', ע"כ, ויותר ברור כתב בעולת תמיד דף י"ח ע"א בכל פעם שאתה מזכיר שם הויה אפילו שאינו בברכה תכוין וכו' ומקורו הוא מדברי התק"ז, וא"כ כמו שכוונות אלו כתב להדיא שהן בכל מקום שמוציא מפיו שם הויה הק' ממנו נלמד דגם כוונות הנגלה דאדון הכל וכו' הינן בכל מקום שהוא, ולא דוקא באמירת הברכות.

ועכשיו ראיתי בספר מזמור לאסף ששון במוסר לזמירות ע' מ"א שכתב, וז"ל, וכל שמות ההויה הבאים שם יכוין בהם בכתביבתם בהויה וקריאתם באדנות ליחד וכו' כי לאו דוקא בברכות צריך כוונה זו כי אם בכל מקום שיזכור שם הויה בפיו יכוין בכתביבתו וקריאתו כאמור, אלא החיוב הוא יותר ויותר בברכות משאר מקומות, ע"כ. וע"ע אור תורה כסלו תשס"א ע' קנ"ה, וז"ל, נזהר היה הגה"צ ר' אברהם הררי רפול זצ"ל בכוונת השמות, גם בקריאת תהילים היה מכוין בשמות אדון הכל היה הוה ויהיה

בימינו לעינינו ושהוא מבורך ויתברך עוד ושהוא אל מלך נאמן, וכן כוונתי לכל מה שנאמר באמן ובאמן יהא שמיה רבא וכן כוונתי לכוונת שילוב השמות בזה.

ג. והריני מגלה דעתי שכל המצוות והלימודים והברכות והתפילות שאעשה ואומר, שזה הכל לקיים כאשר ציוונו ה' בתורתו^ט ועל ידי

ביאורים ומקורות

ותקיף ובעל היכולת ובעל הכוחות כולם, עכ"ל. ועכשיו יצא לאור אור תורה אב, ואלול תשס"א ושם האריך והרחיב בזה בסי' ק"ל וקל"ח הרב משה עמיאל נ"י להוכיח דבכל מקום צריך לכוין. וכ"כ ג"כ בספר כסא אליהו המיוחס להגר"א מאני זצ"ל שער ד' בד"ה ועתה נבוא וכו'.

יט. כאשר ציוונו ה' בתורתו. כ"ה ברש"י סוטה כ"ב ב' ד"ה מיראה וז"ל, "על האדם לעשות מאהבת ה' ית' כאשר ציוונו ה' אלוקינו, וסוף השכר לבא", ע"כ. וכן כתב הגר"א ביהל אור, ביאורים על הזוה"ק דף כ"ח ע"ד, (לדפי הספר), שבכל מצוה צריך לכוין כאשר ציוונו ה' בתורתו, ע"כ, ור"ל חוץ מהכוונה שצריך לכוין לקיים המצוה, ולאשר שקשה לכוין כן בכל דבר ודבר ולפעמים שוכחים גם הכוונה לקיים המצוה לכן גם זה יש להכליל בתנאים. והוספתי בפנים, וע"י חכמיו, להימלט מחשש של בל תוסיף אם יאמר על דבר שהוא מדרבנן, שמצוה מהתורה, אף שאין בזה חשש גדול כי בתורתו כלול גם כן מצות לא תסור שעל זה נסמכים כל מצוות מדרבנן. ובמרגניתא טבא לקדוש ה' רבי יהונתן מוואלין זצ"ל אות י"ט, לומר קודם הלימוד וקודם כל מצוה שעושה זה לשם מצוה ויבקש מה' על קיומה ובשלימות ובהכנת התורה על הלימוד. ע"כ.

חכמיו. [והכל על דעת רבינו האריז"ל וכל קדושים עמו^כ, וכאילו כוונתי בכל הכוונות הנצרכות כולם להדיא].

ביאורים ומקורות

כ. והכל על דעת רבנו האריז"ל וכו'. דהנה רבנו האריז"ל וכל קדושו דהיינו הבאים אחריו המקובלים הק' כהרש"ש זצ"ל ותלמידיו, הם גילו לנו מקצת הכוונות הקדושות עפ"י הקבלה ברוב התפילות והברכות והמצוות, ובלקט יושר מנהגי הגאון תרומת הדשן זצ"ל ע' 121 כתב, וז"ל, אבל העיקר כוונה (עפ"י הסוד) שהתפלה עשויה ומתוקנת עפ"י הסוד, ע"כ.

ומי יאמר זכיתי לבי לכיון כל זה או אפילו מקצתם, ולא כל מוחא סביל דא, אפילו מהיודעים ומבינים מעט או הרבה, ויכלה הזמן והם לא יכלו, על כן יש עצה שמגלה דעתו שברצונו לסדר כל עבודתו על דעת רבנו האריז"ל וכל קדושו עמו ושהכל ילך כפי כוונותיו אשר התגלו לו מפי אליהו ז"ל. וכיוצא בזה כתב הלקט יושר בע' 84, וז"ל, ואמר לי כל אדם צריך להגביה הכוס באמרו והיא שעמדה וכו', אעפ"י שאינו יודע הסוד ויכוין למה שכיון הרוקח, ע"כ. ובעמוד 91, וז"ל, ויראה דכיון לסוד כוס ישועות אשא, כי בעל הסוד היה. ע"כ. ובחמדת הימים חלק ר"ה דף ה' ע"א כתב, וז"ל, וכן בכל שאר מעשה תשובתו (דקאי שם בתשובה) יכוין בלבד שלא נעלם ממנו שיש סוד פנימיות ענייני הסודות ויהיה לבו לשמים בתחינה ובקשה שיגיע יראה וירצה כוונתו הטובה כאילו כיון כל אלה, ואז בעל הרחמים יעלה עליו כאילו כיון, וכמ"ש בזוהר פ' יתרו בפ' ומעשה ידינו כוננה עלינו, ע"כ. וכ"כ שם עוד בח"ב ע' נ"ב. וע"ע תשובות והנהגות להגר"מ שטרנבוך שליט"א ח"א סי' קכ"ב. וע"ע שמן ששון ח"ד שצויין לעיל בסק"ב סוד"ה לשם יחוד.

ד. והריני מקבל עלי בל"נ לשמור פי ולשוני מדברים בטלים רכילות וליצנות ולשון הרע ומכל חלקי דבורים האסורים^{כא} ותסייעני בזה

ביאורים ומקורות

ועיין בקונטרס התבוננות הנפש, שער המחשבה פרק ג', הנדפס בסוף ספר חפץ חיים (הוצאת קאופמן ארה"ב) שהביא משם הספה"ק, שאם לא יוכל האדם לקיים מצוה בשלימות יוכל לגלות דעתו שמכוין במצוה על דעת הצדיקים יסודי עולם ובזה תתקיים המצוה בשלמות, ע"כ. וע"ע בקצה המטה על מט"א סי' תקפ"ה אות ה'. ובשע"ת סי' רע"ד סק"א הביא מהמחזיק ברכה שם (אות ב') דאף מי שאינו יודע הכוונות, אם רוצה ליישר מעשיו באופן שנוהגין מארי דראזין, ולבו לשמים שיהא חשוב לפני ה' כאילו כיוון, הא מעלייתא היא וכמו שכתבתי לעיל בברכ"י סי' כ"ה אות י"א ע"ש. ע"כ.

וכתבתי, וכאילו כוונתי בכל הכוונות הנצרכות כולם, כי יש ימים בשנה שעפ"י הרש"ש זצ"ל אין מכוונים בהם כוונות האריז"ל בתפילות, ולעומתם יש כן דברים שמכוונים בהם אז כגון ספירת העומר, ובסוכות כוונות הנענועים, ובעש"ת כוונות הנסירה ולכן כתבתי, כל הכוונות הנצרכות, וכלפי שמיא גליא.

כא. לשמור פי וכו'. מקורו הוא בסידור אדמור"י קוידינוב זצ"ל הנקרא אור הישר, בהתחלה שם נמצא סדר היום לאדמור"ר הזקן מקוידינוב, והקבלה הזאת היא באות ג' שם, וזה נחוש מאד לקבל ע"ע בל"נ לשמור פיו ולשונו מכל הנ"ל, ויהיה לו לזכרון על כל זה, כי כידוע מי שפיו פתוח ח"ו ללא ביקורת עצמית שאין לו שום התחלה דהתחלה ושום הצלחה ועליה בעבודת השי"ת, וכל הספרים הק' מלאים מזה. ובס' חסידים סי' ל"ו ל"ז (הובא במוסר לחק יום ה' לפ' בהר) איתא ברוב השתיקה יהיה המורא, וכו'.

ביאורים ומקורות

שהוא עומד לפני האלקים ע"ש. וחיוב גדול שיהיה לכל אחד שיעור קבוע בספר חפץ חיים כל יום אם מעט ואם הרבה, וכמו שכתב בזה בספר מזכה הרבים ח"א פרק י' ובעוד ספרים קדושים, וגם בענין דברים בטלים כל הספה"ק מלאים מזה, ועכשיו יצא ספר קדושת הדיבור ספר הפלא ופלא אוסף גדול בעניני הדיבור, ועיין שם מה שכתבתי בהסכמה שלי שם, ועיין באגרת הגר"א זצ"ל מ"ש, בענין דברים בטלים, וז"ל שם, ועל כל דבור הבל צריך להתקלע מסוף העולם ועד סופו וכל זה בדברים יתירים אבל בדברים האסורים כגון לשון הרע וליצנות ושבועות ונדריים ומחלוקת וקללות וכו' על אלו צריך לירד לשאול למטה הרבה מאד וכו' ע"כ, וכיוצא בזה ממש כתב בספר התניא להאדמו"ר רש"ז זצ"ל פרק ח', וז"ל, ועל דברים בטלים בהיתר כגון ע"ה שאינו יכול ללמוד צריך לטהר נפשו מטומאה זו דקליפה זו ע"י גלגולה בכף הקלע, אבל לדיבורים האסורים כמו ליצנות ולשון הרע וכיוצא בהם וכו' אין כף הקלע לבדו מועיל לטהר ולהעביר טומאתו מהנפש רק צריכה לירד לגיהנם, ע"כ. וברמב"ם הל' דעות פרק ה' הל'ז לגבי ת"ח, כתב, וז"ל, כללו של דבר אינו מדבר אלא בדברי חכמה או בגמ"ח וכיוצא בזה, ע"כ. ובפרק ב' הל'ד לעולם ירבה אדם בשתיקה ולא ידבר אלא או בדבר חכמה או בדברים שצריך להם לחיי גופו, ע"כ. ובהל' טומאת צרעת פרק ט"ז הל' י' אבל שיחת כשרי ישראל אינה אלא בדברי תורה וחכמה, ע"כ. וכבר העיר מרן הגרי"ז זצ"ל אודות לשון זה, שלא כתב הרמב"ם שיחת גאוני או צדיקי ישראל, אלא בסתם כשרי ישראל, ע"כ, (אם כי ברמב"ם הוצאת פרנקל איתא כשרי ישראל וצדיקיהם, ואכמ"ל). ובס' מקור ברוך לבעל התורה תמימה (ח"א עמ' שס"ז) הביא

ביאורים ומקורות

מהגר"א זללה"ה דהחי כולו ע"פ השו"ע אינו נקרא עדיין חסיד
אלא ישראל כשר.

וגם הסיום ותסייעני בזה מהסידור הנ"ל הוא נחוץ מאד לבקש על
כל זה כי אלמלא הקב"ה עוזרו וכו' והבא לטהר מסייעין לו, והרי
מין הח"ח זצ"ל סידר תפילה מיוחדת על כל זה. וע"ע אורחות
חיים כתר ראש, להגר"ח מוואלזין זצ"ל אות ע"ג.

וכאן המקום להביא הספה"ק והנהגות הצדיקים שכתבו הנהגה
טובה להזהר מלה"ר, שלא לדבר משום איש מרע ועד טוב.
ובגמ' ערכין ט"ז א' איתא לעולם אל יספר אדם בטובתו של חברו
שמתוך טובתו בא לידי רעתו גנותו. ע"ש.

א. ראשון בקודש, אגרת אדמו"ר הגר"א זצ"ל זיע"א, וז"ל, והעיקר
שלא תדברי (ובל' נקבה כי נכתב לאמו ע"ה) בשום אדם בשבחו
וכל שכן בגנותו, כי מה לו לאדם לדבר זרות כי שוחה עמוקה פי
זרות זעום ה' יפול שם, ע"כ. ועיין אבן שלמה פרק א' אות י"ג שמי
שמפורסם במידות טובות וכו', מותר ומצוה לשבחו. וברמב"ם פ"ה
מהל' דעות ה"ז מספר בשבח חברו ולא בגנותו כלל, אוהב שלום
ורודף שלום וכו' ע"ש. וע"ע בספר חפץ חיים כלל ט' סע' א' ב' ג',
וברמב"ם פ"ו מהל' דעות ה"ג. (ובס' משמרת מועד עמ"ס שבת
ח"א עמ' ר"צ ד"ה כל). ובס' קובץ שיעורים כתובות ס"ב ב' אות
ר"ח כתב דפה קדוש פועל בטבע אפי' בלי כוונה ע"ש.

ב. הנהגת הגאון הגדול ר' רפאל המבורגר זצ"ל בשנותיו האחרונות
עת סילק משא הרבנות מעל עצמו כמבואר בספר זכר צדיק דף
ל"א ע"א, [והוזכר גם בספר שמירת הלשון של הח"ח זצ"ל שער

ביאורים ומקורות

התבונה פרק ג'], וז"ל, גזר סביביו לבלתי הביא את זכרון ילוד אשה לפניו לבל יאשם בזכרון גנות יציר כפי אל, ע"כ. ושם בשער התבונה הנ"ל, וז"ל, וכזה שמעתי על הגאון ר' רפאל מהמבורג שד' שנים קודם פטירתו סילק מעל עצמו עול הרבנות, וכשהיו אנשים נכנסים אצלו בקשם שלא ידברו בביתו אודות שום איש, ע"כ.

ג. הנהגת גדול אחד כפי שהובא בשער התבונה שם וז"ל, וכזה שמעתי על גדול הדור אחר שהיה זהיר מאד שלא ישמע על פיו שם איש, והכל מטעם הנ"ל.

ד. דעת מ"ר הח"ח זצ"ל בעצמו וז"ל בשער התבונה שם, ואם הוא איש שיש לו עצבות בטבע וירא להתאמץ במדה זו של שתיקה כי מוכרח הוא לדבר בעניני העולם מצד בריאות גופו, עכ"פ ירגיל את עצמו שלא לדבר אודות אנשים יהיה מי שיהיה (לבד מאותן שיצאו מן הכלל לכפור בד', והמלעיגים על דברי חז"ל שאותן מצוה לגנותם וכמ"ש בספר חפץ חיים כלל ח' ס"ה), ואם לפעמים יהיה מוכרח לדבר אודות מי, יהיה בתכלית הקיצור ולא יאריך את דיבורו בזה כדי שלא יבוא לידי איסור, ע"כ.

ה. מרגניתא טבא לקדוש ה' רבנו יהונתן מוואלין זצ"ל אות א', וז"ל, שלא לשוח בבני אדם ולא להזכיר שמם אם לא בהכרח גדול או לומר הלכה משמו, ע"כ.

ו. וישמור לפיו מחסום לבלתי דבר על הנוגע לזולתו (חמה"י ע"ג דף מ"ד ע"א).

ז. הר"ם אלשיך הובאו דבריו בפירוש מרפא לנפש על שער הפרישות פרק ה' בחובת הלבבות וז"ל, אך ראה זה מצאתי יכול איש לשמור עצמו לבלתי דבר על הנוגע לזולתו מן היום ההוא

ביאורים ומקורות

והלאה, ואף גם זאת בקיצור מלין (דהיינו אם נצרך, המעתיק), כי אז טוב לו למלט נפשו מכמה דברי עונות המתרגשות בהניח דברי עצמו וישור על אנשים, ע"כ.

ח. מאד היה נזהר שלא לדבר משום בן אדם אף לא בשבחו. (זכותא דאברהם הנהגות הגה"ק ר' אברהם מצכנוב זצ"ל עמ' נ"ו).

ט. נא ונא להזהר שלא לדבר משום בן אדם ושומר פיו וכו', כי הקפדה גדולה בשמים על זה, ובפרט לדבר בגנות אדם. (צוואה ה' מרן פנחס מנחם אלעזר מפילץ זצ"ל).

י. לא היה מדבר משום בן אדם אף לא לטובה, מחשש שמא יבוא מתוך שבחו לידי גנותו. (האדמו"ר ר' יעקב משה מקומרנא זצ"ל בס' שושלת הקדש עמ' צ"ה בסוף שלחן הטהור קמרנא ח"ב).

יא. וכאילים לא יפתח פיו לדבר ע"ד זולתו. (הגה"ק ר' יצחק בן הגה"ק ר' ישראל מסלנט זצ"ל תנועת המוסר ח"א עמ' 242).

יב. לא דיבר מאדם שלישי ביושבו עם מישהו. (רבי ישראל מויזניץ זצ"ל בכתבי הרב חכם מאור עקיבא נ"י).

יג. שלא לדבר משום אדם כלל. (צוואת רבי ייבא מאוסטראה זצ"ל אות י"א).

יד. היה שתקן מדברים בטלים, פיו היה סגור לגמרי מלדבר באחרים. (רבי זאב שחור זצ"ל מירושלים בספר גדולי הדורות, לרי"מ שטרן ח"ג עמ' 1108).

טו. ובפרט שלא לדבר מחברו בכל מה דאפשר. (ישועות חכמה לבעל מסגרת השלחן זצ"ל סי' כ"ט אות כ"ו).

ביאורים ומקורות

טז. היה נזהר ומזהיר את בני ביתו שלא להזכיר שמות אנשים.
(הרה"ג איש האשכולות עובד ה' באמת ותמים ר' שמואל אפרים
פפרמן - לרנר זצ"ל משערי חסד ירושלים תולדותיו נקבעו בס'
"הזיידע" תשס"ח).

יז. ראשון לחשבון עוונות לשה"ר השקול כע"ז ג"ע שפ"ד, ולה"ר
הוא המדבר בגנות חברו בדבר שאינו מפורסם, אפי' אומר אמת
מי האיש החפץ חיים נצור לשונך מרע וישים עצמו כאלם שלא
לדבר על חברו משוב עד רע. (פלא יועץ ערך כלילות יופי אות א').
יח. הצדיק ר' מאיר פישמן זצ"ל מירושלים (המודיע י"ז כסלו
תשמ"ח).

יט. ולזהר מאד שבכל יכולתי אמנע מלדבר מאדם, ומלשמוע
כשמדברים מאדם, כמו שנמצא כתוב מכמה גדולים שנזהרו כן.
(ארך אפיים שם ביוסף אברהם אות י"א).

כ. ושלא לדבר משום אדם כי באמת לא גרוע ממנו. (החזקה
מלובלין זצ"ל מתוך ספר הנהגות צדיקים ח"א דף ת"ס).

כא. ולא לחשוב וכל שכן שלא לדבר מחבירו. (סדר היום מר' אשר
מסטאלין זצ"ל מתוך ספר הנהגות צדיקים ח"א דף תע"ח).

כב. לא לפאר לשום אדם ולא יגנה לשום אדם. (הנהגות רבי
שניאור זלמן מלאדי זצ"ל שם ח"ג עמ' קצ"ד).

כג. לברוח מלדבר מן בני אדם וממעשיהם. (הנהגות קדושות מר'
משה מידנר זצ"ל אות י', בספר הנהגות צדיקים ח"ד עמ' תל"ג).

כד. ולא דבר כלל משום אדם. (הגה"ק ר' דוד דוב טאוב זצ"ל בספר
דרשות בנין דוד, בתולדות המחבר עמ' ל"א).

ביאורים ומקורות

כה. היא תלתה כמודעה על קיר ביתה כאן בבית אין מדברים על שום אדם מטוב ועד רע. (אמו של הגה"צ ר' ליב טודרוס לוינ זצ"ל מבתי ברוידא. המודיע כ"ז תמוז תשנ"ג).

כ"ו. בצואת ר' יעקב מליסא זצ"ל בעל דרך החיים הנדפס בספר דרך החיים אות י"ח כ' וז"ל, מה מאוד הזהירו מלדבר על אדם שום דבר אף אם עושה מעשה זמרי, כי הלא נפשכם יודעת מאוד כי גם בכם יש דברים רעים ואולי שקול יותר רע שבכם מהרע שבו, והאיך ימלא לבבכם לדבר רע על חבריכם, ובפרט שידוע גודל עון לה"ר שגדול עונו מנשוא.

כ"ז. לא תשבח לשום אדם ולא תגנה לשום אדם. (הדרכה ו' צרנוביל ליקוטי תורה).

כ"ח. ולא מדבר מאדם, הפרוש בחובת הלבבות, (שער הפרישות פרק ד').

כ"ט. הרב יחזקאל אברמסקי זצ"ל. (בספר מלך ביופיו עמ' 652).

ל. בנו הרב עזרא אברמסקי ז"ל. (המודיע ה' טבת תשס"ז).

לא. אינו מדבר דברים בטלים, אינו מדבר על אנשים, לא הביט לאחוריו מעולם בעת הליכתו ברחוב, לא היה מדבר על חוג אחר בזלזול ולא לה"ר על מי ששייך לחוג אחר, אבל א"א לומר שלא דיבר רע על שונאיו כיון שלא היו לו שונאים כלל וכלל. לא רב עם אדם מעולם ולא היה לו סכסוך אישי עם אדם. הגה"צ ר' יוסף ישראלזון זצ"ל חתנו של מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל (בקובץ לחושבי שמו אייר תשס"ט גליון צ"א).

לב. זכורני כד הוינא טליא והייתי יוצא ונכנס בבית הגאון ר' שמואל משה שפירא זצ"ל אחי הגאון ר' רפאל שפירא ז"ל הרב

ושיהיה כל זה לכפרת כל עוונתי וחטאי ופשעי^{כב} (ובפרט אלו התלויים בימי השובבי"ם) [ולזכות בימי הדין [הבאים] (האלה)].
ה. והריני מקבל עלי בל"נ עול תורה^{כג}.

ביאורים ומקורות

מבוברויסק שמעתי שהוא מזהיר את הרבנים ואת האורחים שהיו יושבים בסעודה עם בני ביתו לבלי לדבר כלום על דבר תלמידי חכמים לא לשבח וכל שכן לגנאי, כי אמר הרי אי אפשר שלא יפלט בתוך השיחה רמז של דיבור או סימן של חיוך שיקל בכבוד בן תורה, מה שאין כדאי שהקטנים ישמעו. (ס' התורה והעולם, טעלושקין ח"ג עמ' קמ"ב).

לג. הגה"צ ר' משה מידר זצ"ל הזהיר לברוח מלדבר מן בני אדם וממעשיהם והוא גורם לנזקין הרבה. (הנהגות קדושות בס' תורת אבות עמ' ר"ס אות י')

כב. ושיהיה כל זה לכפרת וכו'. זה הוספתי אני לנוסח הנ"ל על פי מה שכתב הגר"א זצ"ל באיגרת הגר"א וז"ל, וכל רגע ורגע שהאדם חוסם פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולין לשער וכו' ובזה יכופר לו כל עוון וניצול משאול תחתית, ע"כ, ואם כן כדאי בשעת קבלת הדברים האלה עליו, לבקש על זה, ומ"ש ולזכות בימי הדין זה כדאי לומר בחדש אלול ועשי"ת, ומ"ש ובפרט אלו התלויים בימי השובבי"ם, לומר בימי השובבי"ם, ודהיינו חטאי ופגמי הוצאת ז"ל.

ובשבת וי"ט לא יאמר מותסעייני בזה והלאה, מחמת חשש איסור תחנונים בשויר"ט.

כג. והריני מקבל עלי בל"נ עול תורה. עיין אורחות חיים כתר ראש להגר"ח מואלז'ין זצ"ל אות ע"א, שכתב, וז"ל, אמר רבינו דבר

ביאורים ומקורות

מנוסה כשישכים אדם בבקר ויקבל עליו ביום ההוא עול תורה באמת ובלב תמים היינו שיגמור בלבו שלא ישמע לשום דבר ולא יבטלנו שום טרדא, אז יסורו ממנו הביטולים ובוודאי יצליח ביום ההוא בתורה וכפי תוקף קבלת עול התורה בבוקר וכפי חיזוק ההסכמה כן יעזרהו ה' בו ביום וכן יסורו הטרדות ממנו, ובוודאי יצליח ביום ההוא בתורה ע"כ. ובהנהגות פרטיות מהגר"א בספר הצריז"ס דף ק"י כתב וז"ל, תיכף כשישכים ממטתו לומר בלב שלם ובשמחה, הריני מקבל עלי עול תורה היום, ע"כ. ועכשיו נדפס סידור אזור אליהו עפ"י נוסח הגר"א ושם בע' ב' העתיקו לומר כנ"ל מהנהגות פרטיות שבספר הצריז"ס. ואני כללתי זה לומר בין שאר התנאים.

והנה בגדר עול תורה כתב הרמב"ם בפירושו לפרקי אבות פרק ג' ה', עול תורה התמדת הקריאה, ובכתבי הסבא מקלם (בני ברק תשד"ם ע' ס"ו) וז"ל, להכין את עצמו תמיד כאשר הנהו באמצע הלימוד, לא כקובע עתים בתוך העסק ללמוד, רק כחוק הלומד כל היום, ובהכרח יוצא לעבודתו, ע"כ. ובארחות צדיקים שער התורה כתב, וז"ל, לכן יהא זריז לעסוק בתורה תמיד יומם ולילה, ואף כשהוא הולך בדרך או שוכב במטתו ואם אינו יכול ללמוד בפה יחשוב בלבו על שמועתו ויהיה דעתו על למודו שלא יסיח דעתו מלבו, ואז קיים והגית בו יומם ולילה כי אינו אומר ודברת בו יומם, אלא והגית בו, והגיון אינו אלא בלב. ועל זה נאמר בשכבך ובקומך ובלכתך בדרך, וזהו שנשתבחו רבותינו ז"ל שלא הלכו ארבע אמות בלא תורה, או היו לומדים וגורסין, או היו מחשבים בלבם בשמועתם, או בלימודם, לכך תתן לבך וכל דעתך על התורה בכל עת וכו', ע"כ. וביראים סי' תי"ד כתב, וז"ל, ושמעתם את דברי אלה, ציוה הבורא ברוך הוא ששימו ישראל דברי תורה וישימם

אזור תוכנית

ו. והריני מקבל עלי בלג"ד מצות ואהבת לרעך כמוך^{כז}.

ביאורים ומקורות

על לבו תמיד ויהגה בהם בלבבו וכל שעה ושעה שחושב אדם בדברי תורה וחושב בלבו מקיים מצות ושמרתם, הלא למדת גדולתם של לומדי תורה והוגיה שמקיים מצוה בכל עת וכו' ע"כ. מבואר דגם כשמהרהר בדברי תורה מקיים והגית בו, ולדעת היראים שם גם מצות ושמרתם את דברי אלה, וע"ע בביאור הגר"א אור"ח סי' מ"ז ס"ד דפשיטא ליה דמקיים בהרהור מצות והגית בו. וז"ל מה שכתוב אצלי בכת"י, חכמי הש"ס והראשונים שלא הלכו ד' אמות בלא תורה, הכוונה היא הגירסא בפה, שכן מוכח בגמרא יומא פ"ו ע"א ופרש"י שם שכתב שלא ילמדו ממנו ללכת בלא תורה, ואי רק בהרהור, אכתי מי יודע, וכן הוא תמיד הלשון, שלא פסק פומייהו מגירסא, אמנם מהאורחות צדיקים הנ"ל לא משמע כך, אבל אנו מנועים עפ"י מלקיים כן, חדא, מחמת השוני והזרות בהנהגה זאת מהנהגת העולם בזמנינו להיות כל זמן מדבר בשפתיו ברחוב, ועוד דברחוב עפ"י שכיח ערוה שאסור לדבר כנגדה וכן במונית ורכבת, ורק הרהור מותר, ולכן לדין החובה להתרגל רק בהרהור תורה באופן דלא פסיק, וכן חזיתי לגדולי עולם שכן נהגו כל מחשבותם בהרהור, ולא דוקא בדיבור, ע"כ. ונדפס אח"כ באורך בספר צבי לצדיק, קונט' שריד מעיר עמ' ק"ג ע"ש. ואיתא בירושלמי ר"ה פרק ד' הלכה ח' אמר הקב"ה כיון שקבלתם עליכם עול תורה, מעלה אני עליכם, כאילו לא חטאתם מימיכם.

כד. והריני מקבל עלי בלג"ד מצות ואהבת לרעך כמוך. כן כתב בשער הכוונות דף א' ע"ב לקבל ע"ע לפני התפלה מצות ואהבת לרעך כמוך, ועיין בהקדמת שב שמעתתא הבאתי לשונו בביאור הלשם יחוד לעיל. ובחמה"י ח"ד דף כ"ח ע"ד כתב, וז"ל, ומטעם זה קיימו

ז. והריני מקבל עלי בלנ"ד מצות התשובה^{כה}.

ביאורים ומקורות

וקבלו הראשונים קודם כל תפלתם לבטא בשפתיים ולומר קבלת אהבת ה' עליהם, ואף גם מצות ואהבת לרעך כמוך, כדי לצרף תפלתם כלולה עם כל אחיו בית ישראל וכו', ע"כ. ובקיצור כוונות רמח"ל ע' ו' כתב ג"כ לומר בפה הריני מקבל עלי המצוה הזאת.

כה. והריני מקבל עלי בלנ"ד מצות התשובה. עיין בזוה"ק פ' אחרי דף ס"ט ע"ב (הובא בחק יום ג' לפ' אחרי) ובכל שעתא ושעתא תשובה זמינא לגבי בני נשא ע"ש וכבר כתבו בספה"ק דעל כל דבר שעשה שלא כהוגן וכן על כל דיבור שלא כהוגן ועל כל מחשבה שלא כהוגן שיש לחזור בתשובה תיכף ומיד ולא להשהות את זה, ועל ידי זה יהיה כל ימיו בתשובה כי איחור התשובה, דומה לאיחור טומאה במקדש ושהיית כלאים בלבישה ושהיית חמץ בפסח, שכל רגע בפני עצמו הוא חטא מיוחד, ובהכפל חטא קל הרבה פעמים, הרי הוא כעבות העגלה, וכן מי שהוא במדרגה של השגות עליונות צריך לשוב בתשובה על כל דבור יתר שיצא מפיו וכו', כן כתב באורות התשובה פרק י"ד אות ל"ב. (ועיין ראשית חכמה בהקדמה לפרק א' בשער התשובה) וכן כתב המאור ושמש פרשה ויקהל, וז"ל, וזה ידוע שאין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, על כן צריך כל אדם להיות כל ימיו בתשובה כמאמר חז"ל שוב יום אחד וכו' כי בלתי תשובה אי אפשר לילך להתחיל שום תורה או עבודה וכו' ע"כ. ובר מן דין כתב שם בשם הגה"צ ר' יעקב יצחק הלוי מלובלין זצ"ל שאמר סמך ע"ז הפסוק ולרשע אמר וכו' מה לך לספר חוקי, על כן צריך כל אדם קודם שמתחיל ללמוד או להתפלל להרהר בתשובה ע"כ.

ח. והריני מתנה בזה שכל ברכות הנהנין שאברך^{כו} שכל ברכה תחול גם על כל המינים אוכל ומשקה הנמצאים בכל מקום^{כז}, שברכה

ביאורים ומקורות

וכן כתב בנפש החיים שער ד' פרק ו' שבכל עת שיכין האדם עצמו ללמוד ראוי לו להתיישב קודם שיתחיל וכו' להתודות על חטאיו מעומקא דליבא כדי שתהא תורתו קדושה וטהורה. וכ"כ שם בפרק ז', ולזאת ראוי להאדם להכין עצמו כל עת קודם שיתחיל ללמוד להתחשב מעט עם קונו ית"ש בטהרת הלב ביראת ה' ולהטהר מעונותיו בהרהורי תשובה, ע"כ. ועיין עוד מאור ושמש ברמזי חנוכה אחר פרשת וישב, שכתב והנה בתשובה מדרגות מדרגות יש, ויש שעושין תשובה על תשובה הראשונה שחוששין שהתשובה שעשה בראשונה לא היתה בשלימות כראוי, ע"כ. וע"ע שבט מוסר פרק כז בגודל הענין של תשובה מיד.

ובספר הנהגות צדיקים ח"ג ע' שי"ג, וז"ל, ואין די לאדם בתשובתו על מצוות לא תעשה, או איזה מידה רעה, רק אפילו על תורתו ועבודתו ועשייתו מצוות עשה, גם כן צריך לעשות תשובה שלימה בכל רגע, ע"כ. ובצוואת יסוד ושורש העבודה אות י' כתב, וז"ל, אם הרגשתי בעצמי שעשיתי איזה שגגה נגד רצון הבורא ית"ש הן במעשה הן בדיבור הן במחשבה התוודיתי תיכף לפני יוצרי ובוראי בשברון לב מאד, והסכמתי במחשבתי הסכמה וקבלה אמיתית שאזהר להלן מאד מזה. ע"כ. ובתולדות האלוקי בעל לשם שבו ואחלמה ז"ל הנדפס בראש ספר חלקי הביאורים והדרושים, וז"ל, הוא היה מארי דחושבנא וכו' ואם חשש באיזה דבר חזר בתשובה וגדר על להבא. ע"כ. ולזאת גם קבלה זאת הוא דבר נחוץ.

כו. הריני מתנה בזה שכל ברכות הנהנין וכו'. תנאי זה הוא חשוב מאד דעל ידי אמירתו ימלט מהספקות המצויים המתעוררים תדיר

ההיא יכולה לחול עליהם לכתחילה^{כח}) או שיכולה לפטור אותם לכתחילה כאילו כוונתי עליהם להדיא^{כט}), ושכל ברכה תחול גם על

ביאורים ומקורות

בדיני ברכות הנהנין על מה שאוכל ואח"כ הובא לו עוד מדבר שברכתו הוא כברכה שבירך, וכן בדיני הילוך מחדר לחדר באמצע האכילה וכו'.

ובדרך כלל טוב להנהיג עצמו שבכל ברכה מברכות הנהנין שמברך לחשוב בל"נ שרוצה שברכה זאת תחול על כל המינים שברכה זאת מועילה להם, לכתחילה, בכל כמות שהוא, ושתחול על כל חדרי הבית, ויש בזה פרטי דינים שאין כאן מקום להאריך. ולאשר שקשה לכיון בכל ברכה למי שלא הורגל לכן בא תנאי זה, ויבואר כל פרט שבו לקמן בס"ד, אבל טוב שלא לסמוך על כל זה (ועיין בהקדמה שבראש הספר), רק ירגיל עצמו לחשוב בכל ברכה כנ"ל, ועל התנאי יסמוך רק היכא ששכח וכדומה.

כז. שכל ברכה תחול גם על כל המינים אוכל ומשקה הנמצאים בכל מקום שהוא. עיין שו"ע אור"ח סי' קע"ד סע' ה', ס"ס ק"צ מ"ב שם ס"ק י"ט. סי' קע"ז סע' ה' סי' ר"ו סע' ה' ושם ברמ"א, וטוב ליזהר לכתחלה להיות דעתו על כל מה שיביאו לו, סי' קע"ט סע' ה' ומ"ב ס"ק ט"ז וטוב שיכוין בשעת ברכה על כל מה שיתנו לו, ומ"ב ס"ק י"ז וחכמת שלמה שם.

כח. שברכה ההיא יכולה לחול עליהם לכתחילה. הוספתי מלת לכתחלה, דאם לא כן, הרי אם יברך על מין שהוא אדמה ואח"כ יזדמן לו מין שהוא עץ, ואם נאמר שהתנאי עושה כאילו כיון להדיא, יכנס עי"ז בספק ברכות אם האדמה פוטר העץ גם כשחל מקודם על אדמה, עיין סי' ר"ו סע' ב' ומ"ב שם ס"ק י' ושעה"צ שם ס"ק ח' וסי' קע"ו ומ"ב ס"ק ב' ושעה"צ שם ס"ק ב'. (ואכמ"ל

כל החדרים^ל, ושכל ברכת המוציא^{לא} תחול גם על כל העוגות שאוכל בסעודה.

ביאורים ומקורות

אודות הסתירה מסי' ר"ו לסי' קע"ו) לכן אם יאמר, לכתחלה, ינצל מכל זה.

כט. ועל כל המינים שברכה ההיא יכולה לפטור אותם לכתחילה כאילו כוונתי עליהם להדיא. דיבור זה נחוץ שאם יברך על התפוח בסתמא ואח"כ יביאו לו ענבים אין הברכה עולה עליהם אלא אם כן כיון להדיא, וה"ה בבירך על דבר שהוא פחות חביב ואח"כ הביאו לו החביב, שרק בכיון להדיא הברכה עולה, וכבסי' רי"א סע' ה' ברמ"א ומ"ב ס"ק ל"ב ול"ג, וכמו כן בבירך על היין ואח"כ הביאו לו שאר משקין שצריך שיהיה דעתו להדיא לפטור אותם וכבסי' קע"ד ומ"ב ס"ק ג'. כמו כן בבירך על אוכל ואח"כ הביאו לו משקה שברכתו שווה שצריך שתהיה דעתו על זה כבסי' ר"ו מ"ב ס"ק כ"א וקצשו"ע סי' נ"ז סע' ה', ועל כל זה יש לומר שמועיל מה שיאמר בתנאי כאילו כוונתי להדיא, וכ"ז לענין בדיעבד אבל לכתחילה צריך לכיון להדיא, וכמ"ש לעיל דכל תנאי זה הוא לענין בדיעבד.

ל. ושכל ברכה תחול גם על כל החדרים. כל דבר שברכתו האחרונה היא בורא נפשות, אין לעבור לכתחילה מחדר לחדר תחת אותו גג באמצע האכילה והשתיה, אלא אם כן היתה כוונתו לכך בשעת הברכה, ובדיעבד גם בלא היתה דעתו לכך, סי' קע"ח סע' א' ברמ"א ומ"ב ס"ק י"א וי"ב ובאה"ל ד"ה בבית, והא דמועיל כוונתו מחדר לחדר לכתחלה ובדיעבד גם בלא כוונה כנ"ל הוא דוקא בהיו שניהם תחת גג אחד אפילו לא באותה דירה כגון שמפסיק חדר מדרגות ביניהם, ערוה"ש סע' י"א ומשמעות המ"ב ס"ק י"ב. ומדירה למרפסת ללא גג יש להסתפק, ועיין זאת הברכה ע' 57 וע'

ביאורים ומקורות

229 (מהדורת תשנ"ד). ולזכרונות אליהו מאני ח"א ע' קי"ג מועיל בדעתו לכתחילה ובלא דעתו בדיעבד, גם מבית לרחוב, עכ"פ אם המצרך בידו, וכתב, דכן המנהג. ודלא כמ"ב ס"ק מ"ב ול"ט. ובדברים שברכתן מעין ג' מועיל בדיעבד (לאשכנזים) גם מבית לרחוב בין היה בדעתו ובין לא היה וכמ"ב ס"ק מ"ה ושעה"צ ס"ק מ', ובפת מועילה דעתו גם לכתחילה מבית לרחוב (לאשכנזים) ובדיעבד בלי דעתו, כמ"ב ס"ק ל"ג.

ובתנאי בפנים כתבתי רק מחדר לחדר, שזה דבר המצוי ביותר לעבור מחדר לחדר בשעת שתיה או אכילת פירות וכן באכילת פת, ואין נפק"מ בין ימשיך בחדר שעובר או שיחזור למקומו הראשון. וכן הזהיר ערוה"ש בסע' י"א ומעורר ישנים באות פ"ח לכוין בכל ברכה על כל החדרים.

ולפי שעלולים לשכוח מלכוין לכן הכנסתי זה באמירת התנאי, ואין להסתמך על זה לכתחלה רק בשכח לכוין להדיא או ברגיל לעבור מחדר לחדר דלדידיה הוי כאילו כיון, וע"ע אוצרות הברכה קרי"ש ע' קל"ד אות ל"ד בשם החזו"א זצ"ל שגם כן ס"ל שיתכן שמי שרגיל בכך מועיל ההרגל להחשיב כן באופן קבוע, אף כשאנו מכוין להדיא. ומ"ש מעורר ישנים שם דגם בכיון על כל החדרים, יזהר עד כמה שיוכל שלא לצאת מחדר לחדר, לא נהגו כן.

לא. ושכל ברכת המוציא וכו'. מעיקר הדין צריך לברך על עוגות שאוכל בסעודה כבסי' קס"ח סע' ח' ולבאה"ל שם בד"ה טעונים, רק בעוגות שיש להם ג' התנאים שהוזכרו שם בסעיף ז', והשאר יש לפטור בברכת המוציא, כבאה"ל שם סע' ח' ד"ה טעונים. אמנם המנהג פשוט שאין מברכים על שום סוג עוגות בתוך הסעודה, מדאין רובא דעלמא בקיאים לדעת מה הם העוגות הנחשבות כמזונות לכו"ע. וכ"כ בחדש לאלפים סי' קס"ח אות י"ג, וצריך

ט. והריני מגלה דעתי שכל הנהגה טובה^{לב}, מנהג טוב, גדר, חומרא, פרישות שאנהג בין שאנהג פעם אחת ודעתי תהיה לנהוג כן תמיד

ביאורים ומקורות

לכוין עליהם בברכת המוציא ולזה יועיל התנאי בכאן, עכ"פ בשכח לכוין בברכת המוציא, וברגיל לאכול עוגות בסעודה גם כוונתו בהמוציא אינה הכרחית, עיין סי' קע"ד שעה"צ י"ג, וכן יש לומר לגבי הסומך על שלחן בעה"ב בס' קע"ח סע' ה' ובאה"ל בסי' רי"א סע' ה' בד"ה ובלבד, דתכא הוי כאילו כיון להדיא.

ודע דמקודם כתבתי גם כן בפנים, שלא תחול שום כוונת נמלך או היסח דעת עד ברכה אחרונה או עד ברכת המזון אפילו אם תהיה מחשבה או פעולה נגדית להדיא הרי תהיה בטלה ומבוטלת. ולאשר הסתפקתי אם מועיל על כגון דא תנאי, לכן השמטתי זה מנוסח התנאי, ומי שיש לו איזה ראייה לנידון זה מתבקש להודיעני.

לב. והריני מגלה דעתי שכל הנהגה טובה. פלא יועץ ע' נדרים. מעשה רב החדש הנהגות בעל הפרדס זצ"ל במלוקט מבנו אות י"ג, וז"ל, ונכתב אצלי בסידור תפילות שלי, תיכף אחרי תפלת שחרית כל יום, כל מה שאעשה ואחשוב יהיה הכל בלי נדר כלל, ואף אם אשכח להתנות בשעת מעשה יהיה כאילו אמרתי ע"כ. וע"ע בספר שער החיים על יור"ד סי' רי"א סק"ל.

וכתב הב"י בספה"ג אור"ח ס"ס קס"א, בענין שיעור עד היכן ליטול היד, וז"ל ונכון להתנות ולומר שאינו מקבל עליו דבר זה בתורת חובה אלא בתורת רשות, כדי שאם איזה פעם לא יזדמנו לו כל כך מים, לא יצטרך להחמיר כמנהגו, וכן ראוי להתנות בכל דבר שאדם רוצה להחמיר על עצמו, ע"כ. והו"ד בבאר היטב שם אות י', וכן כתב החמדה"י ח"ד דף כ"ו ע"א וז"ל, כי הרוצה לנהוג בקצת

ובין שאנהג שלשה פעמים וכן כל דבר מצוה או לתא דמצוה שאומר או אחשוב, לקיים או לא לעשות, וכן כל דבור ומחשבה לצדקה, שהכל יהיה בלי נדר ובלי קבלה מתי שארצה אקיים ומתי שלא ארצה לא אקיים.

י. מי שהוא ת"ח או למעלה מגיל ס' יאמר: והריני מוחל במחילה גמורה^ל לכל מי שלא יקום לפני או לא יעשה לי שום הידור.

ביאורים ומקורות

דברים המותרים לאיסור לסייג ולפרישות יאמר בהתחלת הנהגתו שאינו מקבל עליו כן בנדר, וכן שיאמר שאין בדעתי לנהוג כן אלא בפעם ההוא או בפעמים שירצה ולא לעולם, ע"כ.

ודברי הב"י והחמדה"י הם גם לשון השו"ע יור"ד סי' רי"ד סע' א'. וקצשו"ע סי' ס"ז סע' ז, ועיין עוד שיח יצחק אלפיה ח"ב ע' קמ"ו והליכות שלמה (אורבך) עה"ל תפלה ע' פ"ד ופ"ה. ובהל' חג בחג ימים נוראים פ"ד הל' ז', ובס"ק 23.

ועל פיהם כתבתי בפנים התנאי זה, שעל ידי אמירתו ינצל מהרבה מכשולים וספיקות בעניני נדרי מצוה ואיסור, בס"ד.

ג. והריני מוחל במחילה גמורה וכו'. כן נהג הגה"צ ר' שלמה בלוך זצ"ל מיום שנעשה כבן ס' וכמ"ש בספר הצדיק ר' שלמה ע' קמ"ח, כי חשש פן יהיה עליו עוון שעל ידו נכשלים, וכן ראוי לכל אדם שהגיע לגיל ס' לומר, ומי שהוא בגדר ת"ח יאמר זה בכל גיל שהוא, ובכלל המחילה יחשוב גם על בניו ובנותיו שבעוה"ר נשתכח לגמרי דין ערוך ביור"ד סי' ר"מ סע' ז' חייב לעמוד מפני אביו. וכ"ה בחי"א כלל ס"ז ז' וקצשו"ע סי' קמ"ג סעי' ז' שכתבו גם אמו, והוא פשוט, וצריך לעמוד מלוא קומתו. חי"א שם. וכל זה נשתכח לגמרי. ואף שגם לאחר זה יהיה עליהם גדר של נתכוין

- יא. ואני עבד חתום למלכו של עולם בברית קדש שבבשרי^{לד}.
- יב. והריני מגלה דעתי שאיני רוצה לקיים מצות זכירת יציאת מצרים עד מקומה בפרשה שלישית של קרי"ש^{לה}.
- יג. לשבת: הריני מכין שכל אכילה ושתייה ושינה בשבת יהי למצות עונג שבת^{לו}.
- יד. לערב יוהכ"פ: הריני מכין שכל אכילה ושתייה ביום זה יהי למצות אכילה בערב יוהכ"פ.
- טו. לסוכות: והריני מגלה דעתי שבכל כניסה^{לז} וכניסה לכל סוכה כשרה כל שהיא אני רוצה לקיים מצות סוכה, זכר ליציאת מצרים

ביאורים ומקורות

לבשר חזיר ועלה בידו בשר טלה, שעדין צריך כפרה, מ"מ מה שיש בידו לעשות ולמחול יעשה, ואפילו הכי יזהר שלא להטריח הציבור לעבור לפניהם, וימנע בכל מה שאפשר, ואכמ"ל, וכן כתב בספר מעורר ישנים בר אבהן ע' קל"א דהזקן בעצמו אם רואה שאין קמים מפניו כראוי או שאין קמים מפניו כלל יחשוב בלבו שהוא מוחל.

לד. ואני עבד וכו'. כ"כ הנוהג כצאן יוסף בדיני הנהגת היום אות ד' בשם סבו בעל היוסף אומץ. ועיין פלא יועץ ערך כללות ב' אות ד' סוד"ה מצוה לזכור. וע"ע בשו"ת מהר"ח או"ז סי' י"א שמקיים בזה מצוה בכל עת ועת כתפילין המונחין בראשו וציצית בבגדו.

לה. והריני מגלה דעתי שאיני רוצה וכו'. כן ראוי להתנות בכדי לקיים מצוה זאת בתוך פרשת ציצית ולא לצאת מקודם למ"ד מצוות אין צריכות כוונה באור"ח סי' ס' סע' ד'. ובפרט בשו"ט שאומרים בנשמת, ממצרים גאלתנו וכו'.
לו. פלא יועץ ערך שינה.

וזכר לענני כבוד, ושכל אחיזה^{לח} שאוחז בד' המינים לפני שאברך עליהם איני רוצה לקיים המצוה. [ובשבת סוכות יאמר רק עד לענני כבוד].

ביאורים ומקורות

לז. והריני מגלה דעתי שבכל כניסה. הנה מאד צריך ליזהר בכניסה לסוכה לכיון לקיים מצות סוכה, ובפרט כשנכנס לקיים דברים שצריכים סוכה לעיכובא כמו אכילת קבע ושינה, כי למ"ד מצוות צריכות כוונה, הרי אם לא כיון הרי זה כאוכל וישן חוץ לסוכה וכמ"ש הבאה"ל בסי' ס' סעיף ד' ד"ה וי"א בכגון דא לגבי מצות ציצית, שאם לא כיון הוי כלובש בגד בלי ציצית ועובר בעשה, ואם כן הוא הדין לגבי סוכה, וע"ע מנחת שלמה ח"א סי' א' דהסכים לזה, ובלוח עיתים לבינה תשס"ב בחלק הסוכות, דשמע מהגר"צ פלמן נ"י ששמע ממרן החזו"א זצ"ל מ"ש הבאה"ל גבי ציצית דבר פשוט הוא, וע"ע בספרי זה השלחן ח"א סי' ח' סע' ח'. וגם אם נכנס שלא לשם אכילה ושינה הרי מקיים כל רגע מצות עשה של סוכה, ואם לא כיון מקודם הרי למ"ד מצוות צריכות כוונה לא יקיים המצוה ויפסיד קיום העשין, ואף שאם מברך לישב בסוכה הוי כגילוי דעת שרצונו לקיים המצוה, מ"מ הרי לא תמיד מברכים, כגון שנכנס מהרחוב לישון בסוכה, על כן טוב מאד להתנות בבוקר בבוקר של ימי הסוכות שבכל כניסה וכניסה רוצה לקיים מצות סוכה, פן ישכח לכיון סמוך לכל כניסה וכניסה, ואפילו הכי לא יסמוך על זה ויכוין לפני כל כניסה, והתנאי יועיל לו אם ישכח פעם לכיון.

לח. ושכל אחיזה וכו'. דמצוי בשעה שעומד לצאת לבית הכנסת, וד' מינים בידו, או כשלוקח אותם לצאת לביהכ"ס, דלפעמים מחזיק אותם באופן שיכול לצאת בהם אז ולמ"ד אין צריך כוונה כבר יצא

טז. לפורים: הריני מכין שבכל נתינות מתנל"א ומשל"מ שאתן היום לקיים מצות מתל"א ומשל"מ.

יז. לפסח: הריני מכין שכל מצות שאוכל היום יהי' לשם מצות אכילת מצה כל שבעה לדעת הגר"א ודעימיה.

יח. לפני השינה יאמר: הריני שוכב לישון כדי שתהיה דעתי צלולה ומיושבת עלי לעבודת השי"ת^(ט). ובשבת יוסיף: ולשם עונג שבת.

יט. לפני האכילה יאמר: הנני רוצה לאכל ולשתות כדי שאהיה בריא וחזק לעבודת השי"ת^(מ). ושיחשבו לי אכילות כאלה כאכילת ערב יום הכיפורים^(מא).

כ. לפני הפרשת תרומ"מ יאמר: הריני מתנה שכשאפריש תרומות ומעשרות שכל לשוני יתפרש על צד היותר טוב עפ"י דין תורה ותקנת חז"ל.

ביאורים ומקורות

בזה ובפרט בשאר ימים דרבנן שיש אומרים שמצוות דרבנן לכו"ע אין צריכות כוונה, וא"כ איך יכול לברך אח"כ, ובפרט שלפעמים לקיחה ראשונה היא עוד לפני הנץ ויש חשש שיצא בדיעבד, לכן נחוץ לומר תנאי זה. [וע"ע תשובת הגאונים שערי תשובה סי' ע', ובספר אשכול (אלבק) ח"ב ע' 103].

לט. פלא יועץ ערך שינה. ועיין ראשית חכמה שם.

מ. מ"ב סי' רל"א. ועיין ראשית חכמה שער האהבה פרק ט'.

מא. חק לישראל מוסר ד' ו' ח'.

דברי חיזוק לעבודת השי"ת מהספרים הקדושים

א. עין רואה שצריך האדם לצייר במחשבתו תמיד כי אם היה אדם אחד עומד ממעל לו ורואה כל פרטי מעשיו ושומע כל דבריו בדקדוק עצום וכותב הכל בפנקס בודאי חיל ורעדה יאחזנו לאמר מה זה, כל שכן וק"ו כשיצייר האדם שהקב"ה אשר מלא כל הארץ כבודו הוא רואה ומשגיח על כל תנועה קלה שלו ושומע כל דיבור קל שלו וכו' וז"ש וכל מעשיך בספר נכתבים המעשים נכתבים בעצמן וכשיתבונן בזה האדם בודאי אימה ופחד יאחזנו ויראה בעינא פקיחא על כל פרטי עניניו שיהיה על צד היותר טוב ושלא יבוא לידי עבירה ועון כלל. [רוח חיים להגר"ח מוואלזין זצ"ל אבות פרק ב' משנה א']. וע"ע בכל זה בספר ראשית חכמה שער היראה פרק י"א.

ב. כי אדם צריך תמיד להעלות על מחשבתו שכל דבוריו ומחשבותיו ותנועותיו עושים רושם למעלה ולכן צריך האדם לשמור כל מחשבותיו ותנועותיו ודיבוריו ביראת ה' כיון שכל תנועותיו עושה רושם למעלה וזהו כלל גדול בעבודת הבורא שצריך האדם להעלות על מחשבתו שכל תנועותיו עושים רושם למעלה כי השי"י יודע מחשבות בני האדם ומשגיח תמיד בהשגחה פרטית על כל דרכי בני אדם וזה העיקר עבודת האדם שהאדם יעלה על מחשבתו שהשי"י משגיח עליו על כל דרכיו וכו' אני ה' אלקיכם אני משגיח תמיד על כל דרכיך. [קדושת לוי סוף פרשה שלח]. וע"ע בס' שבט מוסר פרק כ' הנהגה י'.

ובספר תולדות יעקב יוסף פרשת עקב ע' ק"ע כתב וז"ל, כך האדם ראוי לשום לב ולומר כי הוא סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה וכל תנועותיו ודיבורו והילוכו ועסקיו עושה רושם למעלה למעלה, בודאי יזהר בכל דרכיו ועסקיו שיהיה לשם שמים, משא"כ בחושב האדם מה אני ספון לפגום או לתקן למעלה ולמטה שיהיה נרשם כל עסקי למעלה ובזה הולך בשרירות לבו ואומר אך שלום יהיה לי, ובאמת ז"א כי האדם ע"י מעשיו הטובים הוא דבוק בו יתברך ממש וכמ"ש והלכת בדרכיו, וע"י שהוא רחום למטה נתעורר מדה זו של רחום למעלה בכל העולמות וכמו שכתבתי דע מה למעלה ממך ר"ל ממך תדע איזה מדה שנתעורר בך שכך הוא למעלה וזה שאמר ונתן לך רחמין עיין במצוה קרבנות בפ' יתרו ופ' ויקרא. ע"כ.

ג. להתבונן במחשבתו עכ"פ גדולת א"ס ב"ה ומלכותו אשר היא מלכות כל עולמים עליונים ותחתונים ואיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וכמ"ש הלא את השמים ואת הארץ אני מלא ומניח העליונים ותחתונים ומיחד מלכותו על עמו ישראל בכלל ועליו בפרט כי חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם והוא גם הוא מקבל עליו מלכותו להיות מלך עליו ולעבדו ולעשות רצונו בכל מיני עבודת עבד, והנה ה' נצב עליו ומלא כל הארץ כבודו ומביט עליו ובוהן כליות ולב אם עובדו כראוי, ועל כן צריך לעבוד לפניו באימה וביראה כעומד לפני המלך, [ליקוטי אמרים תניא פרק מ"א]. וכמו שאומרים בברכת מעין שבע לפניו נעבוד באימה ויראה.

ד. וכן ראוי להיות כל תלמיד חכם בכל עת ובכל רגע חרד וזע לחפש בדרכיו אם נטו אשוריו מדרכי חסידותו אפילו מעט מזעיר כי יאבד

טובה הרבה. [חמה"י ר"ה נ"א ע"ד]. וע"ע בשבט מוסר פרק כ' הנהגה י"ו.

ה. וכל ת"ח כאשר יתן את עיניו ואת לבבו כמה מדקדקין עליו מלמעלה במפעליו בדקדוק עצום ורב חרוד יחרד ומורא יעלה על ראשו. [שם בחמה"י דף נ"א ע"ג].

ו. ומנהג אנשים צדיקים הראשונים שבכל לילה ולילה היו עושים חשבון עם נפשותם על כל מה שעשו ביום ואם ביום ההוא מצאו אשר חטאו על נפשם לה' היו מתודים וצועקים מר ומקבלים עליהם דרך התשובה לאותו החטא והם הנקראים בספר הזוהר מארי דחושבנא. [חמה"י שם נ"ב ע"ב]. וכ"כ המהרש"א בע"ז כ' ע"ב בח"א ד"ה ענוה ע"ש.

ז. הרב אברהם קוראייט ז"ל, בכל לילה היה מתבודד ומתודה וידוי גדול בבכיה עצומה כמו וידוי של יוהכ"פ שחרית. [מלכי רבנן דף ט ע"ב].

ח. אי אפשר להיות יהודי כראוי אלא כשיחשוב בכל יום שהיום ראש השנה וכל שב"ק שהיום יוהכ"פ וכל לילה ולילה שהוא ליל הושע"ר או ליל שבועות. [רזא דעובדא בשם הגה"ק מוהר"ם מנדבורנא זצ"ל].

ט. ליראי ה' ולחושבי שמו ראוי שכל השנה תהיה כמו עשרת ימי תשובה. [חמדה"י].

י. וצדיק גמור הוא בקצה ההפך אשר כל עיתיו ורגעיו לעבודת השם כל שכן בזמן נועד (כמו בימים הנוראים). [המאירי בספר התשובה ע' 246].

אוצר החכמה
36395

יא. [הוא] היה שומר את כל שעותיו ורגעיו בכל מיני שימור והיה אוחז תמיד המורה שעות לנגד עיניו למען לא ילך שום רגע מימיו לאיבוד ח"ו וגם בעת נסיעתו ושיבתו על העגלה הרבה ללמוד ולהתפלל ולצעוק להשי"ת בכלות הנפש ושום דבר שבעולם לא בלבב את דעתו לבטלו מעבודתו ית' אפילו כרגע והיה ממעט בשינה בתכלית המיעוט. [ר' נתן מברסלב זצ"ל בהקדמה לספר אמונת עתך].

יב. בכל שעה ושעה מצוי ביד האדם שיחטא או במעשה או במחשבה ומבטא וכו' אך אפילו לא יהרהר בשום איסור וחטא רק שיפנה מחשבותיו לחשוב בהבלי הזמן ולא יהרהר בדברי תורה או להשתדל ליעשות שכניו על הצדקה או מצוה אחרת הרי נקרא חוטא וראוי להתוודות על זה. [רבנו מאיר ב"ר שמעון המעילי מנרבונה, בספר המאורות עירובין יומא סוכה עמ' שפ"ג]. וע"ע אורחות צדיקים שער התשובה ד"ה והחיפוש. וב"ח אור"ח סי' קפ"א (סוד"ה ואם).

יג. ויתעורר לפשפש במעשיו ולחזור ממה שהוא בידו מן העבירות והמתרשל בזמן הזה (של ר"ה ויוה"כ"פ) מן התשובה אין לו חלק בה' אלקי ישראל. [המאירי ר"ה ט"ז ע"ב].

אוצר החכמה
36395

יד. וצריך האדם ליזהר בעת הזאת וידע כי על זה התנאי בא בברית עם אלקיו (דהיינו שלא להרפות מעבודת השי"ת גם בתוקף הצרות והבלבולים). [ספר הישר המיוחס לר"ת השער הששי].

טו. וידע כי העולם הזה נווה תלאות. (שם).

טז. ולא יראה תמיד (הת"ח) אלא עוסק בתורה עטוף בציצית מוכתר בתפילין ועושה בכל מעשיו לפני משורת הדין והוא שלא יתרחק הרבה ולא ישתומם עד שימצאו הכל מקלסין אותו ואוהבים אותו ומתאווים למעשיו הרי זה קידש את ה' ועליו הכתוב אומר

ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר. [הרמב"ם בהל' יסודי התורה פ"ה י"א].

יז. אבל שיחת כשרי ישראל (וצדיקיהם, גי' רמב"ם פרנקל) אינה אלא בדברי תורה וחכמה לפיכך הקב"ה עוזר על ידן ומזכה אותן בה שנאמר אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמו. [הרמב"ם סוף הל' טומאת צרעת]. ובענין איסור דברים בטלים בתוך משאו ומתנו בעסקיו. הגר"ח מוואלזין ז"ל בכתר ראש ס' ע' אוסר לגמרי זולת מה שיצטרך למשא ומתן, והגר"ח פלאגי ז"ל בספר חיים (על קריאה"ת) ס' כ"ז סע' ט"ז ד"ה ואם, כתב, דעל כל פנים הוא אנוס אז מחמת צרכי גופו. עיי"ש.

יח. ויעשה בכל יום המצוות בתכלית הזריזות והחשק כאילו אין לו רק יום אחד לעבוד את בוראו. [מרגניתא טבא לר' יהונתן מואלין זצ"ל אות י"א].

יט. בבחינה ועשה טוב להתגבר כארי בגבורה ואומץ הלב נגד היצר המכביד את גופו ומפיל עליו עצלה וכו' מלהטריח גופו בזריזות בכל מיני טורח ועבודת משא בעבודת ה' שיש בה טורח ועמל כגון לעמול בתורה בעיון ובפה לא פסיק פומיה מגירסא וכמארז"ל לעולם ישים אדם עצמו על דברי תורה כשור לעול וכחמור למשאוי וכן לתפלה בכל כחו ממש וכן בעבודת ה' שהוא בדבר שבממון כמו עבודת הצדקה וכיוצא באלו ממלחמות היצר ותחבולותיו לקרר נפש האדם שלא להפקיר ממונו ובריאות גופו, שלעמוד נגדו ולכבשו קרוב מאד אל האדם כשישים אל לבו שלנצח היצר בכל זה ויותר מזה ולעשות הפכו ממש קל מאד מיסורי מיתה ה' ישמרנו שהיה